

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Nina Björkman

Bobby
- ett av alla de barn som far illa

Examensarbete
20 poäng

Handledare: Per-Ole Träskman

Straffrätt

Höstterminen 2006

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Avgränsning	7
1.4 Metod och material	7
1.5 Disposition	8
2 FALLET BOBBY	9
2.1 Bakgrund	9
2.1.1 Vem Bobby var	10
2.1.2 Vilka mamman och styvpappan är	10
2.2 Gärningsbeskrivningar	10
2.2.1 Mord alternativt grovt vållande till annans död och grov misshandel	11
2.2.2 Grovt falskt larm	12
2.2.3 Brott mot giftefriden	12
2.2.4 Grov misshandel	12
2.2.5 Olaga frihetsberövande och grovt olaga tvång	13
2.2.6 Grovt olaga tvång	13
2.2.7 Medhjälp till brott	14
2.3 Bevisning	14
2.3.1 Förhör med gärningsmännen	14
2.3.2 Förhör med vittnen och sakkunniga	15
2.3.3 Skriftliga bevis	15
2.3.4 Rekonstruktion, teknisk och rättsmedicinsk undersökning	16
2.4 Tingsrättens bedömning	16
2.4.1 Åtalspunkterna som tingsrätten har att bedöma	16
2.4.2 Gärningsmännens inställningar till åtalspunkterna	17
2.4.3 Gärningsmännens tilltro och tillförlitlighet	18
2.4.4 Tingsrättens bedömning av åtalspunkterna	19
2.4.5 Tingsrättens domslut	23
2.5 Hovrättens bedömning	24
2.5.1 Åtalspunkterna som hovrätten har att bedöma	24

2.5.2	Gärningsmännens inställningar till åtalpunkterna	25
2.5.3	Gärningsmännens tilltro och tillförlitlighet	25
2.5.4	Hovrättens bedömning av de överklagade åtalpunkterna	26
2.5.5	Hovrättens domslut	28

3 DET PERSONLIGA ANSVARET OCH STRAFFMÄTNINGEN 29

3.1 Det personliga ansvaret vid dödsmisshandel av barn 29

3.1.1	Uppsåt	30
3.1.1.1	Direkt uppsåt	30
3.1.1.2	Indirekt uppsåt	30
3.1.1.3	Eventuellt uppsåt	31
3.1.1.3.1	Likgiltighetsuppsåt	31
3.1.2	Oaktsamhet	32
3.1.2.1	Medveten och omedveten oaktsamhet	33
3.1.3	Två fall exempel på gränsdragningen mellan likgiltighetsuppsåt och oaktsamhet	33
3.1.3.1	Bakgrund	33
3.1.3.2	Hovrättens bedömning i mål nr. B 6470-05	34
3.1.3.3	Högsta domstolens bedömning i NJA 1996 s. 509	35
3.1.3.4	Jämförelse med fallet Bobby	35

3.2 Straffmätningen vid dödsmisshandel av barn 37

3.2.1	Försvårande omständigheter	37
3.2.1.1	Förstärkt skydd enligt BrB 29 kap 2 § 8 p	38
3.2.2	Förmildrande omständigheter	39
3.2.3	Mål nr. B 991-03 – ett exempel på straffmätningen vid fall där ett barn misshandlats till döds	40
3.2.3.1	Bakgrund	40
3.2.3.2	Högsta domstolens bedömning i mål nr. B 991-03	40
3.2.3.3	Jämförelse med fallet Bobby	41

4 FÖRKLARINGAR TILL BOBBYS DÖD 43

4.1 Brister i föräldrars ansvar 43

4.1.1	Föräldrars ansvar	43
4.1.1.1	Föräldrabalken	43
4.1.1.2	Hur långtgående föräldraansvaret är	44
4.1.2	Orsaker till föräldrars dödsmisshandel av sina barn	44
4.1.2.1	Egenskaper hos föräldrarna	45
4.1.2.2	Egenskaper hos barnet	47
4.1.2.3	Samhälleliga risk- och skyddsfaktorer	48

4.2 Brister i samhällets skydds nät 48

4.2.1	Allmänhetens ansvar	49
4.2.2	Skolans ansvar	50
4.2.3	Hälso- och sjukvårdens ansvar	51
4.2.4	Socialtjänstens ansvar	53
4.2.4.1	Socialtjänstlagen	53
4.2.4.2	Lagen om vård av unga	54
4.2.4.3	Hur ett ärende uppkommer	54
4.2.4.4	Skyldigheten att anmäla barnmisshandel	55
4.2.4.5	Underlåtenheten att anmäla barnmisshandel	56

5	ÅTGÄRDER FÖR ATT UNDVIKA ATT FLER BARN MISSHANDLAS TILL DÖDS	57
5.1	Samverkan mellan myndigheter	57
5.2	Dödsfallsutredningar	59
6	AVSLUTANDE ANALYS OCH SLUTSATS	60
6.1	Hur domstolarna dömer i fall där ett barn har misshandlats till döds	60
6.2	Förklaringar till Bobbys och andra barns död	61
6.3	Åtgärder för att inte fler barn ska misshandlas till döds	66
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	69
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	72

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen har varit att ta reda på hur domstolarna dömer i fall där det går så långt att ett barn misshandlas till döds, hur Bobbys grymma död kunde inträffa och vad man kan göra för att undvika att fler barn misshandlas till döds.

Första delen tar upp hur domstolarna resonerar kring fallet Bobby och även andra liknande fall. Det jag kommit fram till är att det är svårt för åklagarna att styrka att gärningsmannen handlat med uppsåt vid en dödsmisshandel av ett barn och att det därmed är svårt att utdöma mord. Det är lättare för domstolarna att döma gärningsmannen för att uppsåtligen ha misshandlat barnet i förening med att ha vållat barnets död av oaktsamhet. Jag har vidare kommit fram till att straffmätningen vid dödsmisshandel av barn har blivit strängare. I en jämförelse mellan fall från 1992 till 2006 har det visat sig att de utdömda straffen har ökat drastiskt. Min slutsats blir att domstolarnas bedömningar av dem som begår våldsbrott mot barn går framåt.

Andra delen tar upp att en dödsmisshandel av ett barn kan bero på både brister i föräldrarnas och samhällets ansvar. Det jag kommit fram till är att Bobbys föräldrar har vissa kännetecken på att vara sådana som misshandlar sina barn. Jag har även kommit fram till att det var brister i samhället som gjorde att Bobby inte kunde fångas upp och få den hjälp han behövde när hans föräldrar inte tog sitt ansvar. För att något liknande inte ska hända igen är det viktigt att alla människor i samhället, och inte bara de myndigheter som rör barn som far illa, uppmärksammar när ett barn misshandlas i hemmet och gör en anmälan till socialtjänsten. Får socialtjänsten kännedom om en barnmisshandel så kan de sedan i sin tur skydda barnen. Min slutsats blir att samhällets skyddsnet i nuläget inte fungerar för alla de barn som misshandlas i hemmet. Alla människor måste bli bättre på att upptäcka barnmisshandel så att den kan komma till socialtjänstens kännedom.

Tredje delen tar upp preventiva åtgärder för att undvika att fler barn misshandlas till döds. En viktig del är att det uppstår bättre samverkan mellan olika myndigheter. Samverkan kan leda till ett hållbart skydds nät för de barn som misshandlas. Även dödsfallsutredningar är en viktig del för att samhället ska komma fram till hur skydds nätet kan förbättras för de barn som misshandlas i hemmen. För att samhällets skydds nät ska fungera är det dessutom oerhört viktigt att människor som arbetar inom de olika myndigheterna får mer barnkompetens.

Slutsatsen av uppsatsen i korthet är att rättsväsendet i nuläget är bra på att döma gärningsmän som misshandlar barn till döds, men att samhället måste bli bättre på att uppmärksamma att ett barn far illa innan det går så långt att barnet misshandlas till döds. Det är därför viktigt att satsa pengar och resurser på preventiva åtgärder för de barn som misshandlas i hemmet.

Förord

När jag började på Juridicum för fyra och ett halvt år sedan kändes min juristexamen väldigt avlägsen, men tiden har gått så oerhört fort och nu står jag här och är äntligen klar. Jag har dock inte glömt bort att studietiden emellanåt har varit både intensiv och krävande. Av denna anledning vill jag passa på att tacka de personer som har stöttat mig i kämpiga tider.

Jag vill ägna ett särskilt tack till min sambo, Nicklas, som har stöttat mig i kämpiga tider. Du ska veta att du har varit och är guld värd för mig, tack för att du stått ut med mig. Jag vill även ägna ett stort tack till min familj. Jag har verkligen uppskattat ert stöd. Jag vill dessutom tacka min studiekamrat, Kajsa, som funnits med under hela min studietid. Vi har haft mycket skoj tillsammans, även i påfrestande tentatider. Ytterligare en person som jag vill tacka är, Malin, som läst igenom min uppsats och kommit med värdefulla synpunkter. Ett stort tack för hjälpen. Slutligen vill jag tacka min handledare Per-Ole Träskman för att ha gett mig vägledning och inspiration under arbetet med uppsatsen.

Ett stort tack till er alla!

Sölvesborg, december 2006.

Nina Björkman

Förkortningar

BrB	Brottsbalken
FB	Föräldrabalken
HSL	Hälso- och sjukvårdslagen
KvaL	Lagen om kriminalvård i anstalt
LVU	Lagen om vård av unga
PL	Polislagen
RB	Rättegångsbalken
Skoll	Skollagen
SKL	Statens kriminaltekniska Laboratorium
SOL	Socialtjänstlagen

1 Inledning

1.1 Problemformulering

En kall januaridag år 2006 dödades Bobby, en 10-årig förståndshandikappad pojke. Pojken hade då dagligen under drygt en månad blivit utsatt för olika tortyrliknande övergrepp i hemmet. Dagen då Bobby dödades knuffades han ut ur sitt hem och blev lämnad naken ute i snön under en lång tid. Detta efter att hans mamma och hennes sambo hade hållit fast honom och skottat snö över honom. Efter en tid togs den nedkylda pojken in i sitt hem och mamman och hennes sambo hjälptes åt att tejpa fast pojken vid en stol. När de till slut bar upp Bobby till hans rum var hans medvetande sänkt och trots detta lämnades den lilla pojken ensam i sin säng. Samma dag dog Bobby. Några dagar senare anmäldes Bobby försvunnen. Ett par veckor därefter hittades hans kropp nersänkt i en sjö.¹

Det idag mest omtalade fallet av dödsmisshandling på barn, som gjort att jag reagerat starkt, är fallet där den 10-åriga förståndshandikappade pojken Bobby misshandlades till döds av sin mamma och hennes sambo mitt i vårt välfärdssamhälle. Referatet ovan är en liten del av händelseförloppet som utspelade sig i samband med dödsmisshandeln av den lille pojken. Efter att ha läst om det grymma våld Bobby utsattes för har många frågor väckts i mitt huvud. En fråga är hur domstolarna gör sina bedömningar i fall där det gått så långt att ett barn misshandlats till döds. En annan fråga är hur det överhuvudtaget är möjligt att en 10-årig förståndshandikappad pojke kan plågas under tortyrliknande form under drygt en månad för att sedan lämnas att dö, utan att någon märker någonting. Att ett brott av detta slag kan inträffa är fruktansvärt och frågan är hur Bobbys död egentligen kunde inträffa. Hur kunde Bobbys mamma och hennes sambo begå detta grymma våld mot Bobby? Hur kunde samhället missa det grymma våld som Bobby utsattes för?

---

¹ Mål nr. B 354-06.

Barnmisshandel betraktas i dagens samhälle som en försummad fråga trots att den är ett stort problem.² Människor i samhället utgår ofta från att de flesta barn har det bra och att de barn som inte har det bra tas om hand av samhällets skyddsnet. Frågan är om det verkligen är så att alla de barn som far illa fångas upp av samhällets skyddsnet. Självklart är det inte så, för i så fall hade inte dödsfallet på Bobby eller andra liknande dödsfall inträffat. Jag vill, genom att analysera Bobbys tragiska död, göra samhället uppmärksam på att barnmisshandeln är ett stort problem i samhället och att något måste göras då samhället har ett ansvar för de barn som far illa. Det är för sent för Bobby men det finns många andra barn som misshandlas, i värsta fall till döds, och dessa barn behöver hjälp. Frågan är vad man egentligen kan göra för att hjälpa de barn som far illa.

1.2 Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet, som jag vill få fram i min uppsats, är hur domstolarna dömer i fall där det går så långt att ett barn misshandlas till döds, hur Bobbys grymma död kunde inträffa och vad man kan göra för att undvika att fler barn misshandlas till döds. För att komma fram till detta tänker jag, med utgångspunkt i fallet, gå in på följande frågeställningar:

- Hur bedömdes fallet Bobby straffrättsligt och straffprocessuellt med utgångspunkt i rättegången? Hur har andra liknande fall bedömts, främst avseende det personliga ansvaret och straffmätningen? Har det skett någon förändring jämfört med dessa fall?
- Hur kunde det gå så långt att Bobby misshandlades till döds utan att någon reagerade och ingrep? Hur kan föräldrar misshandla sina egna barn så mycket att det leder till deras död? Varför var det ingen som uppmärksammade att Bobby far illa och gjorde något för att hjälpa honom?

---

² B Hindberg, Barnmisshandel, 1997, s. 11-16.

- Vad kan man göra för alla de barn som far illa? Vilka åtgärder kan sättas in för att undvika att fler barn misshandlas till döds?

1.3 Avgränsning

Då Bobby misshandlades till döds är min tanke att förklara hur jag definierar barnmisshandel i uppsatsen. Barnmisshandel innebär, för de flesta människor, kroppsskador som förorsakats av andra människor, grymheter mot barnet eller föräldrarnas försumlighet gentemot barnet. Barnmisshandel kan dock innebära både fysiska och psykiska skador på barnet som avsiktligt eller oavsiktligt förorsakats av andra människor genom våld eller försummelse.³ En vanlig förklaring av barnmisshandel är att vuxna utsätter barn för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller försummelse av barnets grundläggande behov.⁴ Det är med andra ord svårt att förklara barnmisshandel då olika berörda myndigheter förklarar barnmisshandel på olika sätt. Min definition av begreppet barnmisshandel och barn som far illa är de barn som utsätts för fysisk misshandel. Att jag avgränsar mig till fysisk misshandel har att göra med att endast fysisk misshandel är en brottslig handling.

1.4 Metod och material

I min uppsats har jag främst använt mig av en traditionell juridisk metod. Med detta menas att jag, genom en rättsdogmatisk metod, har studerat lagtext, rättsfall, doktrin, förarbeten och offentliga utredningar för att kunna utreda mitt syfte och besvara mina frågeställningar. Jag har även använt mig av aktuella tidningsartiklar då det inte funnits annat material att tillgå. Jag har, förutom i analysdelen, försökt att lägga mina egna åsikter åt sidan och därmed har jag använt mig av en deskriptiv metod i mitt skrivande.

---

³ J Seidel, Övergrepp mot barn, 1991, s. 14.

⁴ SOU 2001:71.

1.5 Disposition

Jag har delat in min uppsats i tre delar. I del 1 tar jag upp tingsrättens och hovrättens bedömningar av fallet Bobby, som jag sedan bygger min uppsats på. Vidare görs en bedömning av det personliga ansvaret och straffmätningen vid andra fall där barn har misshandlats till döds. Genom att göra en jämförelse med några fall som liknar Bobbys fall ser jag om det skett några förändringar för de barn som far illa.

I del 2 tar jag först upp brister i föräldrars ansvar. Jag tar bland annat upp vilket ansvar en förälder har gentemot sitt barn och orsaker till föräldrars dödsmisshandel av sina barn för att se om Bobbys föräldrar har kännetecken på att vara sådana som misshandlar sina barn. Jag tar vidare upp brister i samhällets skyddsnät för att visa att det är viktigt att varningstecken på barnmisshandel uppmärksammas så att en anmälan kan göras till socialtjänsten, som sedan i sin tur har ett ansvar för att skydda de barn som far illa.

I del 3 tar jag slutligen upp vilka åtgärder som kan komma att sättas in för att undvika att fler barn misshandlas till döds.

2 Fallet Bobby

2.1 Bakgrund⁵

Den förståndshandikappade 10-årige pojken Bobby och hans mamma, Niina Äikiä, (Niina) bodde till en början i en hyreslägenhet i Stenungsund. Allt verkade fungera bra. Bobby gick i särskola, han träffade sin mormor ofta och han vistades hos en stödfamilj med jämna mellanrum. Under våren 2005 kom mamman i kontakt med Eddy Larsson (Eddy) och de inledde ett förhållande under sommaren 2005. Efter ytterligare någon tid flyttade Niina och Bobby hem till Eddy.

Till en början verkade allt fungera bra. Bobby började bland annat i en ny särskola som han trivdes i. Den 15 december 2005 sjukanmälades dock Bobby. En kort tid efter att Bobby sjukanmälades från skolan kom Eddy att bli utan arbete. Eddy, Niina och Bobby vistades därmed tillsammans i sitt hem utan avbrott från julhelgen 2005 till Bobbys död. Eddy och Niina utvecklade under denna tid ett kraftigt alkoholmissbruk. Den 29 januari 2006 anmälde Eddy till polisen i Göteborg att Bobby hade kommit bort i samband med att de hade stannat vid ett köpcentrum i utkanten av Göteborg.

Stora spaningsinsatser sattes in men Bobby kunde inte hittas. Det uppkom efter en tid misstankar om att Niina och Eddy hade tagit livet av Bobby och en förundersökning inleddes enligt 23 kap RB. Den 14 februari anhölls Niina och Eddy, misstänkta för mord, och de begärdes senare häktade. Inför häktesförhandlingen den 17 februari uppgav Niina att Bobby hade dött och att hon och Eddy hade sänkt hans kropp i Lovsjön. Dykningar genomfördes på den plats Niina pekade ut och man hittade då, den 17 februari 2006, Bobbys döda kropp inpackad i plast och invirad i olika metallföremål.

---

⁵ Mål nr. B 354-06.

2.1.1 Vem Bobby var

Bobby levde ett normalt liv trots att han hade en genetiskt betingad skada på X-kromosomen som gav symptom i form av bland annat utvecklingsstörning. Vid tio års ålder bedömdes han ha en utveckling som motsvarade en ålder av fyra-fem år. Förutom detta erhöll Bobby diagnosen ADHD och han bedömdes även ha autistiska drag. I och med detta var Bobby i stort behov av särskild omvårdnad.

2.1.2 Vilka mamman och styvpappan är

Bobbys mamma är tidigare ostraffad. Hon kommer ursprungligen från Stenungsund men flyttade hem till Eddy sommaren 2005. Mamman har beskrivits som blyg, utsatt, förtryckt, i en undergiven relation, något klen begåvad, svag i konsten att kommunicera men hon har ändå inte bedömts som en dålig mor. Bobbys styvpappa är tidigare straffad. Han dömdes år 2001 till tre års fängelse för allvarliga våldsbrott med sexualsadistiska inslag mot två av hans före detta flickvänner. Styvpappan har beskrivits som manipulerande, kontrollerande, ansvarslös, empatibefriad, självcentrerad och aggressiv. Mamman och styvpappan skyller Bobbys död på att Bobby uppträtt dåligt och att han behövde uppfostras. De har sagt att Bobby utsattes för övergreppen som bestraffningar för något som han hade gjort.

2.2 Gärningsbeskrivningar⁶

Då åklagaren i fallet Bobby hade flera åtalpunkter att utgå ifrån är min tanke, för att få en översikt, att nedan ta upp de olika åtalpunkterna.

---

⁶ Mål nr. B 354-06.

2.2.1 Mord alternativt grovt vållande till annans död och grov misshandel

Eddy och Niina har någon gång i mitten av januari 2006 gemensamt och i samförstånd berövat Bobby livet. De har till en början tagit av Bobby alla hans kläder, dragit ut honom utomhus och lagt honom på rygg i snön. I samband med detta har de skottat snö över honom, Niina har satt sig över honom och Eddy har trampat med en fot på hans bröstorg. De har därefter lämnat Bobby utomhus under en längre tid för att därefter släpa in honom i huset, nedkyld och med sänkt medvetande. Inne i huset har de sedan tejpats fast Bobby vid en stol, bundit fast honom med ett skärp över magen och dessutom tejpats fast hans huvud mot ryggstödet på stolen. Efter detta har de flyttat Bobby till hans säng och lämnat honom obevakad. Bobby har sedan avlidit genom så kallad aspiration, kvävning till följd av inandat maginnehåll, på grund av den behandling han utsatts för.

Om Niina och Eddy inte uppsåtligen kan dömas för mord har de i alla fall gemensamt orsakat Bobbys död av oaktsamhet. Handlingen utgör grovt brott då gärningsmännens genomförande omfattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag. Bobby lämnades obevakad i sitt rum, grovt misshandlad och allvarligt nedkyld, och han har därefter avlidit till följd av det våld han utsatts för. Oaktsamheten består i att Eddy och Niina inte företagit några åtgärder för att kontrollera i vilket tillstånd Bobby befann sig i efter det våld han utsatts för. De har inte heller kontaktat läkare för att försäkra sig om att Bobby fick nödvändig vård. Förutom vållande till annans död ska de även dömas till misshandel för det våld de utsatt Bobby för. Misshandeln utgör grovt brott då den riktade sig mot en närstående, förståndshandikappad 10-årig pojke och även med beaktande av att gärningsmännen visat särskild hänsynslöshet och råhet samt att gärningen varit livsfarlig.

2.2.2 Grovt falskt larm

Eddy och Niina har gemensamt och i samförstånd lämnat oriktiga uppgifter om att det varit fara för Bobbys liv och hälsa till polisen i Göteborg den 28 januari 2006. Detta då de falskeligen påstått att han kommit bort från en bil parkerad utanför ett köpcentrum i utkanten av Göteborg. Detta har föranlett onödiga säkerhetsåtgärder i samband med sökandet efter Bobby.

2.2.3 Brott mot giftefriden

Eddy och Niina har gemensamt och i samförstånd under januari månad 2006 gjort sig skyldiga till brott mot giftefriden genom att de obehörigen flyttat liket efter Bobby. De flyttade först Bobby från boningshuset till ladugården där han fick ligga insvept i en filt under några dagar. De har därefter lagt Bobby i Eddys bil för att göra en bilresa till Valdemarsvikstrakten och efter det lagt tillbaka honom i ladugården. Slutligen har Eddy och Niina en kväll i slutet av januari 2006 varit vid Lovsjön en bit utanför Jönköping och gjort ett hål i isen med en isborr och motorsåg. Efter detta har de flyttat Bobby till Lovsjön för att sänka ner hans döda kropp i isvaken.

2.2.4 Grov misshandel

Eddy och Niina har gemensamt och i samförstånd under tiden mitten av december 2005 fram till cirka den 20 januari 2006 uppsåtligt tillfogat Bobby bland annat kraftig smärta, blödning, blåmärken, nedkylning, slöhet, medvetandesänkning och andra skador genom att de misshandlat honom. Vid minst två tidpunkter har de sänt ut Bobby naken i fårhagen för att där ge honom elektriska stötar. De elektriska stötarna har utdelats dels på hans penis och dels vid hans analöppning samt även under hans fötter. Vid en tidpunkt har de trätt en dammsugarslang över Bobbys penis och hållit fast den där på olika hastigheter. Vid ett flertal tillfällen har de slagit Bobby med vedträn, livrem och händerna i huvudet och på kroppen. Vid ett flertal andra tillfällen har Bobby blivit utslängd naken i snön och tvingats vara utomhus

under olika långa tider. Vid ett tillfälle har de från ett brinnande ljus droppat stearin som träffat Bobbys kropp. Vid ett flertal av dessa tillfällen har Bobby varit fasttejpade vid en stol. Gärningarna är att bedöma som grova med hänsyn till att agerandet varit rått och hänsynslöst och att våldet har riktats mot en närstående förståndshandikappad 10-årig pojke.

2.2.5 Olaga frihetsberövande och grovt olaga tvång

Eddy och Niina har gemensamt och i samförstånd vid ett tillfälle under mitten av december 2005 till cirka den 20 januari 2006 efter att Bobby bajsat på sig bundit fast honom i sängen och tejpade fast hans nerbajsade kalsonger över hans ansikte och tvingat honom att ligga på det sättet hela natten. Bobby har härigenom berövats friheten. Det olaga tvånget är grovt eftersom gärningen varit särskilt kränkande och grym samt eftersom den riktats mot en närstående förståndshandikappad 10-årig pojke.

2.2.6 Grovt olaga tvång

Eddy och Niina har gemensamt och i samförstånd gjort sig skyldiga till grovt olaga tvång gentemot Bobby. Detta genom att de vid ett tillfälle tvingat i Bobby sprit genom en tratt då han varit fasttejpade vid en stol. Vid ett annat tillfälle har de tejpade fast Bobby vid en stol och när han kissade på sig tog de loss honom och tryckte ner hans huvud mot den nerurinerade stolsdynan, för att därefter tejpa fast Bobbys huvud vid stolen. Vid ett tillfälle har han blivit fasttejpade vid en stol och även blivit tejpade över både mun och näsa samt fått ett örngott fastknutit runt halsen. Det olaga tvånget är grovt eftersom gärningen varit särskilt kränkande och grym samt riktats mot en närstående förståndshandikappad 10-årig pojke.

2.2.7 Medhjälp till brott

Niina har haft vårdnaden om sin son Bobby och hon har därmed enligt FB 6 kap 1 och 2 §§ haft ansvar för sin sons personliga förhållanden. Hon har därmed bland annat ansvar för att han behandlas med aktning för sin person och därmed inte utsätts för kränkande behandling. Niina har varit medveten om och närvarande vid Eddys agerande i enlighet med åtalpunkterna 1 och 3-6 och därmed samtyckt till hans agerande och underlåtit att ingripa mot de brottsliga gärningar som Eddy utsatt Bobby för. Genom detta agerande har hon främjat Eddys brott.

2.3 Bevisning

2.3.1 Förhör med gärningsmännen

Då ett brott har begåtts mot ett barn håller polisen förhör med de personer som misstänks för brottet och som kan bidra med något av värde till utredningen. De personer som står närmast händelseförloppen och som bäst kan förklara det som hänt är parterna i målet. Av denna anledning håller polisen förhör med dessa och får fram deras partutsagor.⁷

Åtalen för brott mot giftefriden och falskt larm bygger, utöver annan utredning, på Eddys och Niinas samstämmiga uppgifter. I övrigt bygger åtalen i väsentliga avseenden på uppgifter som Niina har lämnat. Hon har lämnat utförliga och detaljerande beskrivningar av de olika händelseförloppen som har utspelat sig i samband med övergreppen mot Bobby. En hel del av hennes beskrivningar är av sådant slag att de framstår som självupplevda. Eddys uppgifter har varit betydligt mer sparsamma. Varken Niina eller Eddy har lämnat uppgifter som har framstått som uppenbart osanna eller orimliga.⁸

---

⁷ P-O Bolding, Går det att bevisa – perspektiv på domstolsprocessen, 1989, s. 27. Våld inom familjen, 1991, s. 44-45.

⁸ Mål nr. B 354-06.

2.3.2 Förhör med vittnen och sakkunniga

Då parterna i målet talar ”i egen sak” och därmed har mycket att vinna på att få en oriktig verklighetsbeskrivning godtagen av rätten har man även förhör med vittnen och sakkunniga. Alla människor som inte är part i målet kan enligt RB 36:1 höras som vittne. Rätten kan även, när det gäller frågor vilkas bedömande kräver särskild fackkunskap, anlita myndigheter, organisationer eller enskilda människor som sakkunniga enligt RB 40:1.⁹

Förhör har hållits med Ulf Danielsson vid totalförsvarets forskningsinstitut för att styrka beräkningen av Bobbys nedkyldhet. Förhör har även hållits med underläkaren Fredrik Bäckström för att styrka vilka skador Bobby hade i samband med obduktionen. Förhör har dessutom hållits med läraren Yvonne Bokor vid Orions särskola bland annat för att ta reda på hur hon upplevt Bobbys utveckling och hans eventuella förmåga att värja sig från fysiska angrepp. Vidare har förhör hållits med Bobbys elevassistent Britt Glad bland annat för att styrka att Bobby inte hade några påvisbara fysiska skador under den tid han gick i skolan och läkaren Karin Edby bland annat för att styrka vilken sjukdom Bobby hade och hur denna har påverkat hans möjlighet att avvärja sig från angrepp.¹⁰

2.3.3 Skriftliga bevis

Skriftliga bevis har ofta stor betydelse i rättegångar. Skriftliga handlingar som åberopas som bevis bör företes i huvudskrift enligt RB 38:1.¹¹

De skriftliga bevis som har åberopats är bland annat handlingar från Bobbys skolbänk, olika beslagsprotokoll, utlåtande från SKL, utlåtande över elstängselapparat, rapport angående utvidgad rättsmedicinsk obduktion,

---

⁹ P-O Bolding, Går det att bevisa – perspektiv på domstolsprocessen, 1989, s. 33.

¹⁰ Mål nr. B 354-06.

¹¹ P-O Bolding, Går det att bevisa – perspektiv på domstolsprocessen, 1989, s. 42.

separat yttrande från underläkaren Fredrik Bäckström, protokoll avseende öppnandet av paket innehållande Bobbys lik. Dessa skriftliga bevis har åberopats för att styrka förhållandena kring Bobbys död.¹²

2.3.4 Rekonstruktion, teknisk och rättsmedicinsk undersökning

Det har i samband med förundersökningen företagits rekonstruktioner av de påstådda gärningarna där Eddy och Niina visat vad som förekommit. Dessa rekonstruktioner har filmats och förevisats för rätten under huvudförhandlingarna i målet. Tekniska bevis är de bevis som tillkommit med hjälp av teknisk apparatur. Fynd som gjorts vid obduktionen och vid brottsplatserna samt analyser som gjorts vid SKL av de fynd som hittats har även använts som bevisning. Den rättsmedicinska undersökningen visar på många och omfattande skador.¹³

2.4 Tingsrättens bedömning¹⁴

2.4.1 Åtalspunkterna som tingsrätten har att bedöma

Eddy och Niina har av åklagaren åtalats för att uppsåtligen ha berövat Bobby livet alternativt av oaktsamhet ha orsakat hans död och att därefter ha gjort sig skyldiga till brott mot giftefriden genom att på olika sätt flytta liket samt till falskt larm genom att sanningslöst påstå att Bobby hade försvunnit under en bilresa mellan Skogslund och Stenungsund. De har därutöver åtalats för en mängd övergrepp mot Bobby, vilka har rubricerats som grov misshandel, olaga frihetsberövande och grovt olaga tvång. Åklagaren har,

---

¹² Mål nr. B 354-06.

¹³ P-O Bolding, Går det att bevisa – perspektiv på domstolsprocessen, 1989, s. 46. Mål nr. B 354-06.

¹⁴ Mål nr. B 354-06.

både avseende mamman och styvpappan, yrkat på livstids fängelse. Åtalen består av tre olika delar, övergrepp mot Bobby före dödsfallet (åtalspunkterna 4-6), det som inträffade den dag då Bobby dog (åtalspunkten 1) samt vad som inträffade efter Bobbys död (åtalspunkterna 2-3).

2.4.2 Gärningsmännens inställningar till åtalspunkterna

Niina har berättat om övergreppen i enlighet med vad som angetts i de olika gärningsbeskrivningarna. Hon har dock förnekat att hon har haft uppsåt att beröva Bobby livet och att hennes handlande har lett fram till Bobbys död. Hon har bestritt ansvar på de grunderna att hon har handlat i nöd för att avvärja eller lindra angrepp mot Bobby från Eddy samt att Eddy genom hot om våld har tvingat henne att delta i övergreppen mot Bobby. Invändningen om nöd kan inte godtas då det handlar om upprepade övergrepp under en lång tidsrymd. För att förhindra vidare övergrepp mot Bobby skulle Niina ha kontaktat polis och sett till att Bobby kom utom räckhåll för ytterligare våld och tvång. Detta borde ha varit särskilt angeläget för Niina med hänsyn till det ansvar hon har haft som ensam vårdnadshavare för Bobby. I och med detta kan det antas att Niina godtog och understödde det som Bobby utsattes för och straffrihet kan därmed inte föreligga på denna grund. Invändningen om tvång kan inte heller godtas då det inte finns någon utredning som ger stöd åt Niinas påstående om att hon själv skulle ha utsatts för övergrepp av Eddy. Tingsrätten finner därmed att Niina inte heller på denna grund kan gå fri från ansvar.

Eddy har erkänt att han gjort sig skyldig till brott mot giftefriden och falskt larm men har förnekat att han gjort sig skyldig till de övriga gärningarna. Han har förnekat att övergreppen har ägt rum och att det är Niina som ensam har gjort sig skyldig till de övergrepp som kan ha förekommit.

2.4.3 Gärningsmännens tilltro och tillförlitlighet

För tingsrättens bedömning av åtalen är det av grundläggande betydelse vilken tilltro som kan sättas till Niina och Eddy samt vilken tillförlitlighet deras uppgifter har. När det gäller att avgöra om Bobby har utsatts för ett långdraget och omfattande våld, som Niina har uppgett, eller om det i stort sett inte har förekommit något våld mot pojken, som Eddy har uppgett, är Eddys och Niinas handlande av stor betydelse.

Under hösten 2005 och fram till den 15 december 2005 var inte Bobby borta från skolan en enda dag. När skolarbetet skulle starta efter jul- och nyårshelgerna anmäldes dock Bobby som sjuk igen. Om Bobby hade fått skadorna på kroppen av att falla omkull borde det inte ha utgjort något skäl för att oriktigt uppge att han var sjuk. Om Bobby däremot hade fått skadorna genom våld av Eddy och Niina är åtgärden att hålla honom hemma från skolan lättare att förstå. Detta talar för att Bobby under tiden mellan den 15 december 2005 och den 9 januari 2006 har utsatts för sådant våld som Niina har uppgett. Att gömma undan Bobbys kropp och oriktigt påstå att han kommit bort under en bilresa efter att han dött talar även för att Bobby hade skador som visade att han hade utsatts för våld i hemmet.

Den rättsmedicinska obduktionen har kommit fram till att Bobby fått skador på båda armarna och båda benen samt även skada på penis när han var i livet. Dessa skador kan han i en mycket liten grad ha fått genom att falla omkull. Skadorna stöder vidare vissa av Niinas uppgifter om vad Bobby utsattes för och ger även stöd för antagandet att Bobby hållits hemma från skolan för att det inte skulle uppdagas att han utsatts för våld i hemmet. Det ger dessutom en förklaring till varför Eddy och Niina gömde undan kroppen istället för att tillkalla polis eller ambulans efter Bobbys död.

Det har i samband med förundersökningen i målet beslagtagits olika föremål från huset i Skogslund. På ett bälte har det hittats blod och resultatet av undersökningen av blodet talar starkt för att blodet kommer från Bobby.

Blod har även hittats på insidan av mynningen på en dammsugare och resultatet av undersökningen av blodet talar med visshet för att blodet kommer från Bobby. Detta stödjer Niinas påstående om att Bobby slagits med livrem och det ger ett starkt stöd för hennes uppgifter om händelsen med dammsugaren.

Niina har alltså på ett detaljerat och sammanhängande sätt berättat om övergreppen på Bobby. I hennes berättelse finns det uppgifter som framstår som självupplevda. Insatsen att anmäla Bobby sjuk inför skolstarten vårterminen 2006 och insatserna att gömma Bobbys döda kropp och oriktigt påstå att han hade försvunnit talar för att Bobby hade utsatts för våld i hemmet som gett synliga skador på kroppen. Niinas uppgifter stöds vidare i vissa delar av de fynd som gjorts vid obduktionen och hennes uppgifter stöds även i vissa delar av analyser som gjorts vid SKL. I och med detta har Niinas uppgifter stor tyngd. Tingsrätten har kommit fram till att hon inte har haft något att vinna på att lämna oriktiga uppgifter då det av hennes uppgifter framgår att hon tagit aktiv del i flertalet av de påstådda gärningarna. Det är istället på det sättet att hon och Eddy sannolikt inte skulle ha kommit att misstänkas för vissa av de övergrepp som hon har redogjort för om hon inte själv hade berättat om dem. Med hänsyn till detta finner tingsrätten att Niinas uppgifter ska ligga till grund för bedömningen av åtalen.

2.4.4 Tingsrättens bedömning av åtalspunkterna

Under åtalspunkt 4 har tingsrätten att ta ställning till ett antal gärningar som enligt BrB 3 kap 6 § rubricerats som grov misshandel.

*”Är brott som i 5 § sägs att anse som grovt brott, skall för **grov misshandel** dömas till fängelse, lägst ett och högst tio år.*

Vid bedömandet huruvida brottet är grovt ska särskilt beaktas, om gärningen varit livsfarlig eller om gärningsmannen tillfogat svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller eljest visat särskild hänsynslöshet eller råhet.”

Tingsrätten godtar åklagarens påstående om att Eddy och Niina har handlat gemensamt och i samförstånd och godtar också åklagarens påstående om att Bobby tillfogats smärta och skada. Tingsrätten lägger Niinas berättelse till grund för sin bedömning och de tilltalade döms för grov misshandel.

Under åtalspunkt 5 har tingsrätten att ta ställning till den så kallade kalsonghändelsen som enligt BrB 4 kap 2 § 1 st och BrB 4 kap 4 § 2 st rubricerats som olaga frihetsberövande och grovt olaga tvång.

*”Den som i annat fall än som sägs i 1 eller 1 a § för bort eller spärrar in någon eller på annat sätt berövar honom eller henne friheten, döms för **olaga frihetsberövande** till fängelse, lägst ett och högst tio år.*

Är brottet mindre grovt, döms till böter eller fängelse i högst två år.”

*”Den som genom misshandel eller eljest med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar annan att göra, tåla eller underlåta något, dömes för **olaga tvång** till böter eller fängelse i högst två år. Om någon med sådan verkan övar tvång genom hot att åtala eller angiva annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande, dömes ock för olaga tvång, såframt tvånget är otillbörligt.*

Är brott som avses i första stycket grovt, dömes till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömandet huruvida brottet är grovt ska särskilt beaktas, om gärningen innefattat pinande till bekkännelse eller annan tortyr.”

Tingsrätten lägger Niinas berättelse till grund för sin bedömning att Eddy och Niina ska dömas för olaga frihetsberövande och grovt olaga tvång.

Under åtalspunkten 6 har tingsrätten att ta ställning till tre händelser som enligt BrB 4 kap 4 § 2 st bedömts som grovt olaga tvång. För lagtext rörande olaga tvång se samma som under åtalspunkten 5.

Tingsrätten lägger även i detta fall Niinas berättelse till grund för sin bedömning. Eddy döms därför till grovt olaga tvång. Niina har inte tagit aktiv del i dessa brottsliga gärningar men genom att inte ingripa mot de

övergrepp som Eddy utsatte Bobby för har hon samtyckt till och främjat Eddys brott. Hon döms därför för medhjälp till grovt olaga tvång.

Under åtalspunkten 1 har tingsrätten att ta ställning till mord enligt BrB 3 kap 1 § alternativt grov misshandel enligt BrB 3 kap 6 § och grovt vållande till annans död enligt BrB 3 kap 7 § 2 st.

*”Den som berövar annan livet, dömes för **mord** till fängelse i tio år eller på livstid.”*

*”Är brott som i 5 § sägs att anse som grovt brott, skall för **grov misshandel** dömas till fängelse, lägst ett och högst tio år.*

Vid bedömandet huruvida brottet är grovt ska särskilt beaktas, om gärningen varit livsfarlig eller om gärningsmannen tillfogat svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller eljest visat särskild hänsynslöshet eller råhet.”

*Den som av oaktsamhet orsakar annans död, döms för **vållande till annans död** till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter.*

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömandet av om brottet är grovt ska särskilt beaktas

- 1. om gärningen har innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag, eller*
- 2. om gärningen, när det krävts särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har varit påverkad av alkohol eller något annat medel eller annars gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag.*

Tingsrätten har i detta avseende, enligt Niinas uppgifter, kommit fram till att Eddy och Niina har handlat i överensstämmelse med åklagarens gärningsbeskrivning. Enligt Ulf Danielsson och Fredrik Bäckström är det klarlagt att en tidigare fullt frisk person inte kan kvävas av inandad maginnehåll om inte hans medvetande har varit sänkt. Det är även klarlagt att nedkylning i kombination med efterföljande uppvärmning kan leda till medvetandesänkning. Bobby befann sig, vid den aktuella tidpunkten, i ett akut kraftigt försvagat hälsotillstånd av den behandling han utsattes för. Tingsrätten kommer därmed fram till att Bobby avled genom aspiration efter en medvetandesänkning som orsakats av det våld och tvång som Eddy och Niina utsatte Bobby för.

Åklagaren gör inte gällande att Eddy och Niina har haft direkt eller indirekt uppsåt att beröva Bobby livet utan den avgörande frågan är om Eddy och Niina har handlat med likgiltighetsuppsåt. Tingsrätten delar åklagarens uppfattning i frågan om prövningen av Eddys och Niinas uppsåt att beröva Bobby livet. Prövningen ska därför inriktas på frågan om Eddy och Niina har ställt sig likgiltiga till Bobbys död.

En förutsättning för likgiltighetsuppsåt är att gärningsmannen insåg att det förelåg en risk för att en viss effekt av hans handlande skulle inträda samt att han var likgiltig till att effekten förverkligades. Insikt hos gärningsmannen om att det förelåg en mycket hög sannolikhet för att risken skulle förverkligas är tillräckligt för att uppsåt ska anses föreligga. För att Eddy eller Niina ska anses ha haft uppsåt att beröva Bobby livet krävs det att han eller hon har insett att det fanns en risk för att Bobby skulle dö genom det som han utsattes för och att han eller hon var likgiltig till att så faktiskt skulle komma att ske. Bobby har tvingats att vara utomhus naken i vinterkyla under en tid av omkring 15 minuter. Då de haft en diskussion om hur länge de kunde låta Bobby stanna ute utan att skadas av kylan har de varit införstådda med att Bobby kunde skadas genom att han tvingades att vara ute naken i kylan. De måste också ha insett risken av att det kunde gå så illa att nedkylningen skulle medföra att Bobby dog. Frågan är hur stor de kan ha uppfattat denna risk.

Enligt de uppgifter som Ulf Danielsson har lämnat framgår det att det inte föreligger någon risk, eller en endast obetydlig risk, för att ett barn ska dö av att vara naken utomhus under den tid och under de förhållanden i övrigt som framkommit i målet. Tingsrätten gör därför bedömningen att Eddy och Niina har uppfattat risken för att Bobby skulle dö som mycket liten. Det måste därmed krävas starka skäl för att det ska anses att de ändå haft ett uppsåt att beröva Bobby livet och dessa starka skäl saknas. Tingsrätten kommer därför fram till att de inte har varit likgiltiga inför frågan om att han skulle dö av de övergrepp som de utsatte honom för. Åtalet för mord kan därmed inte bifallas.

Eddy och Niina har dock förövat det våld mot Bobby som åklagaren angett i gärningsbeskrivningen och detta måste ha lett till att Bobby har vållats smärta och blivit kraftigt nedkyld. De har därmed gjort sig skyldiga till grov misshandel. Det våld och tvång som Eddy och Niina har utsatt Bobby för har dessutom lett fram till Bobbys död. Det måste ha stått klart för Eddy och Niina att Bobby var svårt medtagen av det våld, den nedkylning och det tvång som de hade utsatt pojken för och att det fanns en betydande risk för att hans tillstånd skulle komma att försämrats. Trots detta har de försummat att se till att pojken kom under läkarvård eller inte ens kontrollerat hans tillstånd. Tingsrätten finner av denna anledning att de även ska dömas för grovt vållande till annans död.

Under åtalspunkt 2 och 3 har tingsrätten att ta ställning till det grova falska larmet enligt BrB 16 kap 15 § 2 st och till brottet mot giftefrid enligt BrB 16 kap 10 §.

*”Den som genom oriktig uppgift att det föreligger fara för en eller flera människors liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av egendom föranleder onödig säkerhetsåtgärd, döms för **falskt larm** till böter eller fängelse i högst ett år.*

Är brott som avses i första stycket grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.”

*”Den som obehörigen flyttar , skadar eller skymfligen behandlar lik eller avlidens aska, öppnar grav eller eljest gör skada eller ofog på kista, urna, grav eller annat de dödas vilorum eller på gravvård, döms för **brott mot giftefriden** till böter eller fängelse i högst två år.*

Tingsrätten kommer fram till att åtalen ska bifallas för både Eddy och Niina i och med Eddys erkännande och Niinas uppgifter.

2.4.5 Tingsrättens domslut

Tingsrätten gjorde bedömningen att Eddy och Niina har gjort sig skyldiga till en mycket betydande och besvärlig brottslighet då de vid flera tillfällen

har utsatt Bobby för olika övergrepp för att till sist vålla hans död. Efter det att pojken har dött har de gömt undan hans kropp för att därefter sänka den i en sjö. De har även falskeligen anmält Bobby försvunnen och därigenom i onödan varit orsak till mycket omfattande insatser för att spana efter pojken. Brotten mot Bobby har präglats av stor grymhet och haft tortyrliknande inslag. De framstår som särskilt hänsynslösa mot bakgrund av att Bobby har lidit av en utvecklingsstörning som har medfört att han haft ett mycket stort behov av kärleksfull omvårdnad och tillitsfullt bemötande och helt saknat möjlighet att värja sig mot angrepp från personer i sin omgivning. Brottsligheten har därför ett mycket högt straffvärde.

Niina har gjort sig skyldig till lika omfattande brottslighet som Eddy och därmed har hon ett lika stort ansvar som Eddy då hon till följd av sitt agerande måste ha gett uttryck för att hon godtog och understödde det som företogs mot Bobby samt att hon även gjort sig skyldig till vissa övergrepp mot Bobby utan medverkan av Eddy. Beträffande gärningarna under åtalpunkt 6 har dock tingsrätten funnit att Niina enbart ska dömas för medhjälp till brotten. Med hänsyn till vad som har framkommit i målet har tingsrätten kommit fram till att både Eddy och Niina har deltagit i övergrepen på sådant sätt att de ska bedömas som gärningsmän och därmed dömdes de båda till fängelse i tio år.

2.5 Hovrättens bedömning¹⁵

2.5.1 Åtalpunkterna som hovrätten har att bedöma

Åklagaren har yrkat att de båda åtalade ska dömas för mord enligt likgiltighetsuppsåtet. Detta då de förorsakat Bobbys död genom sitt förfarande enligt åtalpunkten 1 samt att de låtit bli att kontrollera i vilket tillstånd Bobby befann sig i och kontakta läkare för att försäkra sig om att

---

¹⁵ Mål nr. B 1740-06.

Bobby fick nödvändig vård. Åklagaren har även yrkat att hovrätten åtminstone skärper fängelsestraffet för dem. Det hovrätten har att bedöma avseende mamman är således om hon gjort sig skyldig till mord eller grov misshandel och grovt vållande till annans död. Avseende styvpappan har hovrätten att bedöma om han gjort sig skyldig till mord, grov misshandel, grovt vållande till annans död, olaga frihetsberövande och grovt olaga tvång.

2.5.2 Gärningsmännens inställningar till åtalpunkterna

Niina och Eddy har yrkat att åtalet för grovt vållande till annans död ska ogillas då deras agerande inte lett fram till Bobbys död. Mamman har gjort gällande att hon inte hade anledning att förvänta sig att Bobby skulle dö och att hon inte orsakat Bobbys död av oaktsamhet. Hon har även anfört att det är möjligt att styvpappan ensam agerat mot Bobby på ett sätt som lett till hans död. Styvpappan har gjort gällande att han inte är skyldig till de gärningar som begåtts gentemot Bobby och att det är möjligt att mamman ensam gjort sig skyldig till våldet gentemot Bobby. De har även yrkat att hovrätten åtminstone ska sätta ner fängelsestraffet. Mamman godtog därmed tingsrättens dom mot henne för bland annat grov misshandel, olaga frihetsberövande, grovt olaga tvång, brott mot giftefriden och grovt falskt larm. Även Eddy godtog tingsrättens dom mot honom för brott mot giftefriden och grovt falskt larm men han yrkade däremot att han skulle frikännas från ansvar för grov misshandel, olaga frihetsberövande och grovt olaga tvång.

2.5.3 Gärningsmännens tilltro och tillförlitlighet

Det är även i hovrätten av huvudsaklig betydelse vilken tilltro som kan sättas till mamman och hennes sambo och vilken tillförlitlighet deras uppgifter har. Det är av avgörande betydelse för bedömning av den frågan

vad utredningen i övrigt visar. De uppgifter som mamman och hennes sambo har lämnat i hovrätten stämmer överens med de uppgifter som lämnats i de rekonstruktioner som uppvisats i hovrätten. Niina har redogjort för vad som inträffat på ett mycket detaljerat sätt. Hovrätten anser att hennes redogörelser är av sådant slag att händelserna framstår som självupplevda och att hennes uppgifter om de var oriktiga skulle förutsätta att hon har en stor fabuleringsförmåga, vilket inte har visats i hovrätten. När det gäller att avgöra trovärdigheten av de lämnade uppgifterna om att pojken enligt mamman utsatts för ett omfattande våld eller att pojken enligt styvpappan utsatts för ett mer begränsat våld har mammans och styvpappans agerande betydelse. Det har framgått, av den rättsmedicinska obduktionen och av Fredrik Bäckströms uppgifter, att Bobby förorsakats skador på överarmarna, bukens nedre del, låren, underbenen, ena foten, penisen, nacken och hjärnhinnan då han var i livet. Skadorna stöder Niinas uppgifter om vad Bobby utsatts för. Två livremmar och en dammsugare har även beslagtogs och undersökts på SKL. Undersökningen visar avseende livremmarna att blodet kommer från Bobby respektive att blodet med visshet kommer från Bobby och avseende dammsugaren att blodet med visshet kommer från Bobby. Dessa fynd stödjer Niinas uppgifter om att Bobby blivit slagen med livrem och att han utsatts för ”dammsugarhändelsen”. Hovrätten finner att mammans uppgifter har stor tyngd och att de ska ligga till grund för bedömningen av åtalen.

2.5.4 Hovrättens bedömning av de överklagade åtalspunkterna

Vad gäller åtalspunkten 4 rörande grov misshandel, åtalspunkten 5 rörande olaga frihetsberövande och grovt olaga tvång och åtalspunkten 6 rörande grovt olaga tvång gör hovrätten avseende Eddy samma bedömning som tingsrätten.

Avseende åtalspunkten 1 är frågan dels om Niinas och Eddys handlande och underlåtenhet har förorsakat Bobbys död, dels om de berövat Bobbys liv uppsåtligt eller av oaktsamhet. Enligt det rättsmedicinska utlåtandet är orsaken till Bobbys död kvävning till följd av inandat maginnehåll, aspiration. Det är även uttalat i hovrätten att sambanden mellan medvetandesänkning och aspiration är starkt och att nedkylning i kombination med uppvärmning kan orsaka en medvetandesänkning. Det våld Bobby varit utsatt för anses ha lett till ett akut kraftigt försvagat hälsotillstånd. Enligt dessa uppgifter, tillsammans med de uppgifter som Niina lämnat om att Bobby var slapp i kroppen då de bar honom uppför trappan, är det visat att Bobby var medvetandesänkt redan då han bars upp till sitt rum. Av dessa förhållanden drar hovrätten slutsatsen att medvetandesänkningen orsakats av det våld som Bobby utsattes för. Hovrätten gör därmed bedömningen att Bobby har avlidit genom aspiration efter en medvetandesänkning som orsakats av det våld som Niina och Eddy utsatt pojken för.

Hovrätten gör även bedömningen att Niina och Eddy har varit likgiltiga inför Bobbys välbefinnande genom att utsätta honom för detta grymma våld. Detta innebär dock inte att de har insett risken för att Bobby skulle avlida och att de varit likgiltiga till att deras handlande skulle få till följd att Bobby dog. Åtalet för mord kan därmed inte vinna bifall.

Niina och Eddy har dock uppsåtligt utövat våld mot Bobby. De har även genom våldet och underlåtenheten vållat Bobbys död av grov oaktsamhet. Det anses därmed styrkt att Niina och Eddy, avseende åtalspunkten 1, handlat i enlighet med vad åklagaren gjort gällande i gärningsbeskrivningen och de ska därför dömas till grov misshandel och grovt vållande till annans död.

Brotten har präglats av stor grymhet och hänsynslöshet och Bobby har varit helt utelämnad i Niinas och Eddys våld. De brott som Niina och Eddy har utsatt Bobby för har därför ett mycket högt straffvärde. Vad gäller påföljd

för Eddy finns det inga skäl att frångå tingsrättens straffmätning. Vad gäller Niina finns i hovrätten, förutom den i tingsrättens dom redovisade utredningen, ett rättspsykiatriskt utlåtande. Av utlåtandet framgår det att Niina inte begått gärningarna under påverkan av en allvarlig psykisk störning och att det därmed inte finns förutsättningar att överlämna henne till rättspsykiatrisk vård. Vad gäller påföljd för Niina föreligger det inte heller några skäl att frångå tingsrättens straffmätning.

2.5.5 Hovrättens domslut

Hovrätten anser det styrkt att Bobby har utsatts för våld som utmärkts av stor grymhet och att Bobby har dött genom aspiration efter en medvetandesänkning som åstadkommit av det våld som mamman och hennes sambo har utsatt Bobby för. De har därmed av grov oaktsamhet vållat Bobbys död. Hovrätten fann att straffvärdet för den samlade brottsligheten är fängelse i tio år. Hovrätten fastställde därför tingsrättens dom vilket innebar att både mamman och hennes sambo vardera fick tio års fängelse för grov misshandel, grovt vållande till annans död, olaga frihetsberövande, grovt olaga tvång, brott mot giftefriden och grovt falskt larm. Hovrätten ogillar därmed åklagarens yrkande om att de ska fällas för mord.

3 Det personliga ansvaret och straffmätningen

3.1 Det personliga ansvaret vid dödsmisshandel av barn

För att ansvar för ett brott ska kunna utdömas krävs att en otillåten och straffbelagd gärning har begåtts genom att en brottsbeskrivning eller en osjälvständig brottsform har uppfyllts. Det krävs även att gärningsmannen har kontroll över handlingen fram till brottets fullbordan eller att gärningsmannen i sitt kontrollerande handlande tagit risker som inte kan tolereras samt att det oönskade resultatet orsakats på ett sätt som innebär att en sådan risk förverkligats. Gärningen ska även strida mot svensk lag och den ska inte vara rättsenlig. Gärningen får inte heller vara ursäktad av någon anledning. Utöver detta måste det finnas en gärningsman som är personligt ansvarig för handlingen. Det allmänna skuldrekvisitet, uppsåt eller oaktsamhet, måste då vara uppfyllt.¹⁶

Vid en dödsmisshandel av ett barn inom hemmets väggar är det ett vanligt problem att inte kunna fastställa uppsåtet eftersom gärningsmannen inte erkänner att barnet dödats uppsåtligen. Det måste dock vara styrkt att gärningsmannen uppsåtligen orsakat en dödsmisshandel för att kunna fälla för mord. Om det inte blir styrkt att gärningsmannen begått en viss gärning uppsåtligen kan gärningsmannen istället dömas för grov misshandel och vållande till annans död genom att ha handlat av oaktsamhet. Frånvaro av uppsåt eller oaktsamhet innebär att gärningsmannen är ursäktad trots att han förövat en otillåten gärning.¹⁷

---

¹⁶ N Jareborg, Straffrättens gärningslära, 1995, s. 29-34.

¹⁷ B Hindberg, Barnmisshandel, 1997, s. 89.

3.1.1 Uppsåt

När det gäller mord så krävs det enligt BrB 3 kap 1 § att gärningsmannen begått gärningen med uppsåt för att denne ska få en fällande dom. Lagstöd till detta hittar man i BrB 1 kap 2 § 1 st där det står att en gärning ska, om inte annat är föreskrivet, anses som brott endast då den begås uppsåtligen. Uppsåtsbedömningen handlar om att bevisa gärningsmannens intentioner, hans subjektiva insikt och inställning.¹⁸ För att ha begått en viss gärning uppsåtligen krävs det att gärningsmannen har förstått vad denne gjort samt att gärningsmannen har haft en avsikt med sin handling. Typfallet av uppsåtlig gärning är en medveten och kontrollerad handling eller underlåtenhet.¹⁹

3.1.1.1 Direkt uppsåt

Direkt uppsåt är en form av uppsåt. Direkt uppsåt är endast möjligt i förhållande till följder av en gärning. En följd som omfattas av direkt uppsåt är en avsikt med vilken en gärning utförs. Vid direkt uppsåtligt brott har gärningsmannen ett syfte med gärningen. Gärningen är eftersträvad, antingen som ett mål eller som ett genomgångsled till ett mål. Vad som krävs för mord är att en medveten och kontrollerad gärning har utförts av någon för att någon annan ska dö.²⁰

3.1.1.2 Indirekt uppsåt

Indirekt uppsåt är en andra form av uppsåt. Indirekt uppsåt innebär att gärningsmannen ser följden som något nödvändigt. Vid indirekt uppsåtligt brott är gärningen säkert förbunden med en åsyftad följd. Inträffandet av den åsyftade följden behöver inte ses som mer än praktiskt möjlig för att det

---

¹⁸ N Jareborg, Allmän kriminalrätt, 2001, s. 36, 307.

¹⁹ N Jareborg, Allmän kriminalrätt, 2001, s. 310.

²⁰ N Jareborg, Allmän kriminalrätt, 2001, s. 310-311.

indirekta uppsåtet ska vara uppfyllt. Följden ska inträffa som ett resultat av gärningen men följden är inte ett syfte med gärningen.²¹

3.1.1.3 Eventuellt uppsåt

Eventuellt uppsåt är en tredje form av uppsåt. Eventuellt uppsåt innebär att gärningsmannen förstår att följden kan inträffa som ett resultat av gärningen och att det kan hållas för visst att gärningsmannen skulle ha företagit gärningen även om han skulle ha varit säker på att följden skulle inträffa. Det hypotetiska provet avser vad gärningsmannen skulle ha gjort i det sinnestillstånd han var i vid gärningstillfället och inte vad han skulle ha gjort vid närmare eftertanke.²² Frågan som kan ställas är ”Hur skulle gärningsmannen handlat om han hade varit viss om att den följd som han insåg var möjlig verkligen skulle inträffa?”²³ Gärningsmannen ska ha misstänkt att något förhöll sig på ett visst sätt och att det står klart att han skulle ha utfört gärningen även om han inte bara hade misstänkt utan varit säker på att omständigheten fanns. Gränsen mellan uppsåt och oaktsamhet dras med hjälp av det eventuella uppsåtet.²⁴

3.1.1.3.1 Likgiltighetsuppsåt

Under senare år har det blivit vanligt att man istället för att uttryckligen göra det hypotetiska provet ställer frågan om gärningsmannen har varit likgiltig för om följden skulle inträffa eller inte. Bobbys fall är ett exempel på detta. För att likgiltighetsuppsåtet ska vara uppfyllt behöver inte gärningsmannen ha haft för avsikt att döda någon utan gärningsmannen ska istället ha varit likgiltig till följden av handlandet. Med det menas att gärningsmannen har insett att det finns en viss risk för att döden ska inträda samt att inträdandet av döden inte utgjorde ett relevant skäl för gärningsmannen att avstå från gärningen. För uppsåt till döden krävs likgiltighet inte bara till risken utan

---

²¹ N Jareborg, Allmän kriminalrätt, 2001, s. 311.

²² N Jareborg, Allmän kriminalrätt, 2001, s 311-312.

²³ P-O Träskman, Uppsåt – med särskild hänsyn till bevisfrågor.

²⁴ N Jareborg, Allmän kriminalrätt, 2001, s. 311-312.

även till förverkligandet av döden. Det avgörande blir då att förverkligandet av döden vid gärningstillfället inte utgjorde ett för gärningsmannen relevant skäl för att avstå från gärningen. Om det står klart att gärningsmannen haft en likgiltig inställning till dödens förverkligande bedöms gärningen som uppsåtlig. Det är svårt att bedöma om en gärningsman har varit likgiltig och om uppsåtet att döda därmed är uppfyllt. När det handlar om angrepp på person är ofta angreppssättet av avgörande betydelse för uppsåtsbedömningen. Är det fråga om ett medvetet handlade som typiskt sett är ägnat att orsaka en annan människas död talar detta starkt för att det funnits uppsåt att döda.²⁵

3.1.2 Oaktsamhet

När det gäller vållande till annans död så räcker det enligt BrB 3 kap 7 § att gärningsmannen begått gärningen av oaktsamhet för att denne ska få en fällande dom. Oaktsamhet är endast kriminaliserad om det är särskilt angivet i lag och då det i BrB 3 kap 7 § är föreskrivet att det räcker med oaktsamhet gäller det. Oaktsamhet innebär att gärningsmannen borde förstå att han gör något visst, som är otillåtet, och att denne därmed har haft tillfälle att rätta sig efter lagen.²⁶ Oaktsamhet har i straffrätten två skilda funktioner. Dels är det fråga om ett rättsstridighetsrekvisit, gärningsculpa. Med gärningsculpa menas att gärningsmannen genom en kontrollerad gärning har tagit otillåtna risker samt att det oönskade resultatet orsakats på ett sätt som innebär att en sådan risk förverkligats. Dels är det fråga om ett skuldrekvisit, personlig culpa. Med personlig culpa menas att gärningsmannen kan klandras för att han har varit i ett tillstånd av villfarelse eller okunnighet om att en otillåten gärning fullbordats.²⁷

---

²⁵ N Jareborg, Allmän kriminalrätt, 2001, s. 307-309. P-O Träskman, Uppsåt - med särskild hänsyn till bevisfrågor.

²⁶ N Jareborg, Allmän kriminalrätt, 2001, s. 36, 307.

²⁷ N Jareborg, Allmän kriminalrätt, 2001, s. 207, 319.

3.1.2.1 Medveten och omedveten oaktsamhet

Medveten oaktsamhet skiljer sig från eventuellt uppsåt på det sättet att det hypotetiska provet utfaller negativt istället för positivt. Den som är medvetet oaktsam har alltså tillfälle att rätta sig efter lagen. Gärningsmannen är dessutom mindre klandervärd än den som handlar uppsåtligen eftersom hans likgiltighet är av mindre förkastligt slag. När gärningsmannen är medvetet oaktsam är han alltså likgiltig inför risken att något händer. Omedveten oaktsamhet innebär att gärningsmannen hade skälig anledning att anta eller borde ha förstått att en viss följd skulle inträffa eller att en viss omständighet existerade. Den omedvetet oaktsamma är dessutom mindre klandervärd än den medvetet oaktsamma eftersom den likgiltighet han visar är mindre förkastlig.²⁸

3.1.3 Två fallexempel på gränsdragningen mellan likgiltighetsuppsåt och oaktsamhet

3.1.3.1 Bakgrund

I fallet Bobby handlade gränsdragningen bland annat om mamman och styvpappan skulle dömas enligt likgiltighetsuppsåtet för mord eller om de av oaktsamhet skulle dömas för grov misshandel och grovt vållande till annans död. Som sagts ovan dömdes de av hovrätten till grov misshandel och grovt vållande till annans död istället för mord eftersom det inte gick att styrka att de var likgiltiga till hans död.²⁹ Då gränsdragningen mellan likgiltighetsuppsåt och oaktsamhet inte är enkel att bedöma kan man göra en jämförelse med två liknande fall, där utgången blev olika, för att försöka hitta ett sätt att avgöra gränsdragningen på. Kungsgatanfallet, mål nr. B 6470-05, är ett exempel som tar upp gränsdragningen mellan likgiltighetsuppsåtet och oaktsamheten. I fallet misshandlades den 29-årige Marcus till döds av tre gärningsmän i 20-års åldern på Kungsgatan i

---

²⁸ N Jareborg, Allmän kriminalrätt, 2001, s. 319-320.

²⁹ Mål nr. B 354-06.

Stockholm. Frågan var om gärningsmännen handlat med uppsåt att beröva Marcus livet.³⁰ Klippanfallet, NJA 1996 s. 509, är ett annat exempel som tar upp gränsdragningen mellan likgiltighetsuppsåtet och oaktsamheten. I fallet angrep en nazistisk ung man, Pierre, en mörkhyad ung man, Patric, genom att med kraft sticka en kniv i hans bröst. Patric avled av en inre blödning orsakad av knivskadan. Frågan var om Pierre handlat med uppsåt att beröva Patric livet.³¹

3.1.3.2 Hovrättens bedömning i mål nr. B 6470-05

Hovrätten gjorde bedömningen att de tre gärningsmännen, Jimmie, Shawn och Joakim, deltog i dödsmisshandeln av Marcus genom att uppsåtligt sparka honom så mycket att det ledde till hans död. Hovrätten gjorde vidare bedömningen att gärningsmännen agerade tillsammans och i samförstånd då dödsmisshandeln inträffade i omedelbar anslutning till att de tre gärningsmännen gemensamt jagade Marcus när han flydde för sitt liv. De tre gärningsmännen bedömdes alltså av hovrätten som medgärningsmän till det dödliga våld de utövade mot Marcus.

Hovrätten gjorde dock bedömningen att gärningsmännen inte handlade med direkt uppsåt att döda Marcus samt att de inte uppfattade hans död som en oundviklig följd av våldet. Avgörande för bedömningen var istället om gärningsmännen kunde anses likgiltiga i förhållande till den dödliga utgången. Hovrätten gjorde bedömningen att sparkvåld mot huvudet allmänt sett innebär en betydande risk för offrets hälsa och liv samt att de tre gärningsmännen måste ha varit medvetna om detta. Däremot innefattar inte sparkvåld samma risk för att döden ska inträffa som när skjutvapen eller kniv används. De tre gärningsmännen kan av denna anledning inte ha insett att det funnits en så hög sannolikhet för att Marcus skulle komma att dö att detta är tillräckligt för att uppsåt till döden ska finnas. Även om våldet mot Marcus var besinningslöst så var angreppet mot honom över mycket snabbt.

---

³⁰ Mål nr. B 6470-05.

³¹ NJA 1996 s. 509.

Hovrätten gjorde vidare den bedömningen att angreppet i sig eller graden av hänsynslöshet inte innebar att gärningsmännen skulle ha fullföljt angreppen om de insett att Marcus skulle komma att dö. Hovrätten gjorde därför bedömningen att gärningsmännen inte hade uppsåt att döda Marcus och att de inte kunde dömas för mord. De tre gärningsmännen dömdes istället för bland annat grov misshandel och grovt vållande till annans död till fängelse i fyra år av hovrätten.³²

3.1.3.3 Högsta domstolens bedömning i NJA 1996 s. 509

Högsta domstolen gjorde bedömningen att Pierre avsiktligt stack Patric i bröstet och att detta ledde till hans död. Vidare bedömdes knivsticket ha utdelats med så stor kraft att en dödlig utgång måste ha framstått som oundviklig för Pierre. Det framkom även att Pierre var fientligt inställd till mörkhyade personer samt att andra personer hade hört honom säga att han skulle döda en ”neger” och att ”Patric fick vad han tålde”. Pierre ansågs av högsta domstolen ha varit helt likgiltig för om Patric skulle dö eller inte vid knivsticket. Då högsta domstolen gjorde bedömningen att Pierre var likgiltig till Patrics död bedömdes Pierre uppsåtligen ha dödat Patric. Gärningen bedömdes därför som mord.³³

3.1.3.4 Jämförelse med fallet Bobby

I både Bobbyfallet och Kungsgatanfallet kommer domstolarna fram till att likgiltighetsuppsåtet inte är uppfyllt eftersom det inte har gått att styrka att gärningsmännen uppsåtligen dödat brottsoffren. Domstolarna kan då inte utdöma mord. För att kunna döma gärningsmännen för mord hade krävts att åklagaren hade kunnat visa att gärningsmännen borde ha förstått att brottsoffren skulle dö och ändå struntat i det. Det som framkommer i en jämförelse av de två fallen är att det är svårt för åklagaren att visa att gärningsmännen haft uppsåt att mörda eller att de varit likgiltiga för att

---

³² Mål nr. B 6470-05.

³³ NJA 1996 s. 509.

döden skulle inträffa. När det handlar om Bobby pekade domstolen i sin dom bland annat på uppgiften att de åtalade försökte värma Bobby vid en kamin efter att han släpptes in i huset. När det handlar om Marcus pekade domstolen i sin dom bland annat på uppgiften att risken för att döden skulle inträffa inte är lika stor vid sparkvåld som vid användning av skjutvapen eller knivar samt att angreppen inte var så hänsynslösa att det står klart att gärningsmännen skulle ha fullföljt angreppen om de insett att Marcus skulle dö. Detta är något som talar emot uppsåt till mord.³⁴

Domstolarna har dock kommit fram till att det funnits uppsåt att misshandla både Bobby och Marcus grovt och att döden följt av den. Gärningsmännen kan därmed dömas för grov misshandel enligt BrB 3 kap 6 §. Om döden följer utan gärningsmännens uppsåt kan gärningsmännen även dömas, förutom för grov misshandel, för grovt vållande till annans död. En förutsättning är att rekvisiten för detta brott är uppfyllda. För att kunna dömas för grovt vållande till annans död så räcker det enligt BrB 3 kap 7 § att gärningsmannen oaktsamt orsakat den dödliga utgången och domstolarna har kommit fram till att gärningsmännen oaktsamt har orsakat de dödliga utgångarna. Gärningarna ska vara oaktsamma i förhållande till den dödliga utgången och oaktsamheten ska ha relevans för effekten. Gärningsmännen ska även, för att anses vållande till effekten, ha haft anledning att ta risken för den dödliga utgången i beräkning.³⁵

I Klippanfallet kom domstolen fram till att likgiltighetsuppsåtet var uppfyllt eftersom det gick att styrka att gärningsmannen uppsåtligen dödat brottsoffret. Domstolen kunde då döma för mord. Åklagaren kunde i fallet visa att gärningsmannen borde ha förstått att brottsoffret skulle dö och att han ändå struntade i det. Trots att det är svårt för åklagaren att visa att gärningsmannen hade uppsåt att mörda eller var likgiltiga för att döden

---

³⁴ Mål nr. B 1740-06. Mål nr. B 6470-05. Göteborgsposten 060609.

³⁵ Mål nr. B 1740-06. Mål nr. B 6470-05. L Holmqvist, Brottsbalken – en kommentar del 1, 2005, s. 170, 176-177.

skulle inträffa, är Klippanfallet ett exempel på att det går att bevisa likgiltighetsuppsåt.³⁶

3.2 Straffmätningen vid dödsmisshandel av barn

När någon har misshandlat ett barn till döds ska ett straff utdömas. Straffets längd ska enligt BrB 29 kap 1 § avgöras med utgångspunkt i brottslighetens straffvärde. Vid bedömningen av straffvärdet ska beaktas den skada, kränkning eller fara som handlingen medfört, vad den tilltalade insett eller borde ha insett samt de avsikter som den tilltalade haft med den brottsliga handlingen.³⁷ Mord kan ge maximalt livstids fängelse, medan grov misshandel kan ge maximalt 10 års fängelse och grovt vållande till annans död kan ge maximalt 6 års fängelse.³⁸ Tingsrätten och hovrätten har i fallet Bobby gjort en så sträng påföljd som möjligt inom ramen för rubriceringen grov misshandel och grovt vållande till annans död. De båda domstolarna har gjort bedömningen att både mamman och styvpappan gjort sig skyldiga till en mycket omfattande brottslighet då de vid upprepade tillfällen utsatt Bobby för grov misshandel för att slutligen vålla hans död. Vårslösheten med Bobbys liv har varit så omfattande att både mamman och styvpappan dömdes till fängelse i tio år.³⁹

3.2.1 Försvårande omständigheter

Domstolen kan i sin bedömning av straffvärdet ta hänsyn till försvårande omständigheter. Som försvårande omständigheter ska enligt 29 kap 2 § beaktas om den tilltalade enligt 1 p avsett att brottet skulle få betydligt allvarligare följder än det fått, om den tilltalade enligt 2 p visat särskild hänsynslöshet, om den tilltalade enligt 3 p utnyttjat någon annans

---

³⁶ NJA 1996 s. 509.

³⁷ BrB 29 kap 1 §.

³⁸ BrB 3 kap 1, 6 och 7 §§.

³⁹ Mål nr. B 354-06. Mål nr. B 1740-06.

skyddslösa ställning eller särskilda svårigheter att värja sig, om den tilltalade enligt 4 p grovt utnyttjat sin ställning eller missbrukat ett särskilt förtroende, om den tilltalade enligt 5 p förmått någon annan att medverka till brottet genom allvarligt tvång, svek eller missbruk av dennes ungdom, oförstånd eller beroende ställning, om brottet enligt 6 p utgjort ett led i en brottslig verksamhet som varit särskilt noggrant planlagd eller bedrivits i stor omfattning och i vilken den tilltalade spelat en betydande roll, om ett motiv för brottet enligt 7 p varit att kränka en person eller en folkgrupp samt om brottet enligt 8 p varit ägnat att skada tryggheten eller tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person.⁴⁰

Domstolarna diskuterade i fallet Bobby om mammans handlingar enligt 29 kap 2 § 3 p BrB kunde ses som försvårande omständigheter. De kom fram till att brotten mot Bobby har kännetecknats av mycket stor grymhet, främst med tanke på att Bobby har lidit av en utvecklingsstörning och därmed har haft ett stort behov av omvårdnad och saknat möjlighet att värja sig mot angrepp. De kom vidare fram till att mamman själv har gjort sig skyldig till övergrepp mot Bobby trots att hon har ett särskilt ansvar som vårdnadshavare för Bobby. Då hon utnyttjat Bobbys skyddslösa ställning och svårighet att värja sig mot angrepp gör domstolen bedömningen att det ska ses som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet.⁴¹

3.2.1.1 Förstärkt skydd enligt BrB 29 kap 2 § 8 p

Barn har varit i underläge i rättsprocessen under en lång tid. Samhället har tvingats till att vidta åtgärder för att stärka rättssäkerheten för barn så att de inte utsätts för ännu ett trauma i den rättsliga hanteringen.⁴² För att markera att följderna för barnet blir särskilt allvarliga när gärningsmannen är en närstående har straffen för grova brott mot barn skärpts. I BrB 29 kap 2 § 8 p finns ett förstärkt skydd för de barn som misshandlas av en närstående

---

⁴⁰ BrB 29 kap 2 §.

⁴¹ Mål nr. B 354-06. Mål nr. B 1740-06.

⁴² B Hindberg, Sårbara barn, 2006, s. 196.

person. Om en misshandel varit ägnad att skada tryggheten eller tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person ses det som en försvårande omständighet vid straffmätningen. Paragrafen innebär att ett barns särskilda utsatthet uppmärksammas i större utsträckning både i brottsutredningar och i brottmålsprocessen.⁴³

Domstolarna diskuterade dock inte i fallet Bobby om mammans handlingar kunde ses som försvårande omständigheter av den anledning att hon skadade tryggheten eller tilliten hos Bobby i förhållande till henne.⁴⁴

3.2.2 Förmildrande omständigheter

Domstolen kan även i sin bedömning av straffvärdet ta hänsyn till förmildrande omständigheter. Som förmildrande omständigheter ska enligt 29 kap 3 § 1 st BrB beaktas om brottet enligt 1 p föranletts av någon annans grovt kränkande beteende, om den tilltalade enligt 2 p till följd av psykisk störning eller av någon annan orsak haft starkt nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande, om den tilltalade enligt 3 p stått i samband med en uppenbart bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga, om brottet enligt 4 p föranletts av stark mänsklig medkänsla samt om gärningen enligt 5 p, utan att vara fri från ansvar, är sådan som avses i 24 kap BrB. I 24 kap BrB finns olika grunder för ansvarsfrihet uppräknade. Om det är påkallat med hänsyn till brottets straffvärde får den tilltalade enligt 29 kap 3 § 2 st dömas till lindrigare straff än som är föreskrivet för brottet.⁴⁵

Domstolen diskuterade i fallet Bobby om mammans handlingar enligt 29 kap 3 § 2 p kunde ses som en förmildrande omständighet. Enligt 30 kap 6 § BrB kan den som har begått ett brott under påverkan av allvarlig psykisk störning inte dömas till fängelse. Om en person lider av en allvarlig psykisk störning kan domstolen istället lämna över personen till rättspsykiatrisk vård

---

⁴³ BrB 29 kap 2 § 8 p.

⁴⁴ Mål nr. B 354-06. Mål nr. B 1740-06.

⁴⁵ BrB 29 kap 3 §. BrB 24 kap.

enligt 31 kap 3 § BrB. En rättspsykiatrisk undersökning har gjorts på mamman i hovrätten och den visar att hon inte har begått gärningarna under påverkan av en allvarlig psykisk störning och därmed finns det inga förutsättningar att överlämna henne till rättspsykiatrisk vård.⁴⁶

3.2.3 Mål nr. B 991-03 – ett exempel på straffmätningen vid fall där ett barn misshandlats till döds

3.2.3.1 Bakgrund

I fallet Bobby gjordes bedömningen av straffvärdet utifrån mammans och styvpappan handlande. Då vårdslösheten med Bobbys liv varit så omfattande dömdes både mamman och pappan till ett långt fängelsestraff.⁴⁷ För att se hur domstolen resonerar kring straffmätningen kan man göra en jämförelse med liknande fall. Fallet M är ett exempel som tar upp resonemanget kring straffmätningen vid fall där ett barn misshandlats till döds. I fallet från 2003 misshandlades en 3-årig pojke, M, så mycket i hemmet av sin styvpappa att han avled av skadorna efter några timmar.⁴⁸

3.2.3.2 Högsta domstolens bedömning i mål nr. B 991-03

Det har i högsta domstolen visats att styvpappan utsatte M för omfattande och kraftigt våld när de var ensamma i hemmet. Våldet har varit av den arten att det måste ha utövats avsiktligt. Styvpappan ska alltså dömas för att uppsåtligen genom kraftiga våldshandlingar ha förorsakat M de skador som ledde till hans död. Att M:s död skulle omfattas av styvpappans uppsåt har däremot inte påståtts och därmed kan han inte dömas för mord. Styvpappan

---

⁴⁶ Mål nr. B 1740-06.

⁴⁷ Mål nr. B 354-06. Mål nr. B 1740-06.

⁴⁸ Mål nr. B 991-03.

dömdes därför av högsta domstolen för grov misshandel och grovt vållande till annans död till fängelse.

Straffets längd avgjordes enligt BrB 29 kap 1 § med utgångspunkt i brottslighetens straffvärde. Vid bedömningen av straffvärdet beaktades den skada, kränkning och fara som handlingen medfört, vad gärningsmannen insett eller borde ha insett samt de avsikter som gärningsmannen haft med den brottsliga handlingen. En försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet var att det måste ha stått klart för styvpappan att det våld han utsatt M för skulle kunna medföra allvarliga skador på pojken. En annan försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet var att våldet har riktat sig mot ett litet och skyddslöst barn och att våldet har utövats i hemmet av en av de personer som ska stå för barnets trygghet. Det har dock inte framkommit några särskilda avsikter till styvpappans handlande utan misshandeln verkar vara resultatet av ett vredesutbrott orsakat av en händelse av alldagligt slag.⁴⁹

Högsta domstolen har i rättsfallet, NJA 2000 s. 612, yttrat sig om straffmätningen i mål om grov misshandel av barn. I målet hade en 4-årig flicka utsatts för våld mot buken som lett till att tolvfingertarmen slitits av. Flickan överlevde och blev helt återställd. Påföljden för brottet blev fängelse i tre år. I fallet från 2003 som högsta domstolen bedömde var våldet mer omfattande än i fallet från år 2000. Utöver detta skulle styvpappan även dömas för grovt vållande till annans död. Mot bakgrund av detta gjorde högsta domstolen bedömningen att styvpappan skulle dömas till fängelse i fem år.⁵⁰

3.2.3.3 Jämförelse med fallet Bobby

Det man kan komma fram till genom att jämföra fallet Bobby med andra liknande fall är att straffmätningen har blivit strängare vid

---

⁴⁹ Mål nr. B 991-03.

⁵⁰ Mål nr. B 991-03. NJA 2000 s. 612.

dödsmisshandelsbrott riktade mot små barn på senare tid. Detta framkommer om man gör en jämförelse med NJA 1992 s. 85. I fallet från 1992 misshandlades ett nyfött litet skyddslöst barn så mycket av sin pappa att barnet avled. Högsta domstolen gjorde bedömningen att flickan avled genom att tilldelas ett stort antal slag mot huvudet och kroppen samt skakningar av henne. Skadornas omfattning tydde på att det våld som flickan utsattes för var mycket kraftigt. Genom att behandla ett nästan nyfött barn på detta sätt kom högsta domstolen fram till att pappan begått handlingar som beaktades som grov misshandel och grovt vållande till annans död. Pappan dömdes till fängelse i 1 år och 6 månader. Domen från 1992 innebar att straffmätningen inte var så sträng. Domarna från 2000 och 2003 innebar att högsta domstolen grundade en strängare syn på påföljd för misshandelsbrott riktade mot små barn än tidigare då domarna blev 3 års fängelse för grov misshandel och 5 års fängelse för grov misshandel och grovt vållande till annans död. Om man gör en jämförelse med fallet Bobby, där både mamman och styvpappan fick 10 års fängelse för bland annat grov misshandel och grovt vållande till annans död, visar det sig att straffmätningen har blivit strängare på senare år.⁵¹

---

⁵¹ NJA 1992 s. 85, NJA 2000 s. 612, Mål nr. B 991-03. Mål nr. B 1740-06.

4 Förklaringar till Bobbys död

4.1 Brister i föräldrars ansvar

Att barnmisshandeln i hemmet är ett problem i dagens samhälle har bevisats genom dödsmisshandeln av Bobby. Det är hemskt med tanke på att föräldrarna är de som ska skydda sina barn. Men hur föräldrar, som har till uppgift att skydda sina barn i hemmet, kan misshandla sina barn så mycket att de dör har ännu inte visats. Vilka är det egentligen som misshandlar sina barn till döds? Stämmer dessa kännetecken in på Bobbys mamma och styvpappa? Vilka barn är det egentligen som misshandlas till döds? Har Bobby kännetecken på att vara ett sådant barn?

4.1.1 Föräldrars ansvar

4.1.1.1 Föräldrabalken

Föräldrarnas ansvar framgår av FB som innehåller grundläggande regler om förhållandet mellan barn och föräldrar. Barn får enligt FB 6:1 inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling av föräldrarna. I FB 6:1 stadgas alltså grunden för vår syn på barnens rätt, nämligen att det är förbjudet med aga.⁵² Föräldrarätten har dock på senare år, bland annat genom artikel 8 i Europakonventionen som betonar familjens okränkbarhet, blivit starkare. Föräldrarätten är idag till och med starkare än barnens rätt och rättssäkerhet. Alla föräldrar klarar dock inte av att vara föräldrar fullt ut och då måste samhället ha möjligheten att ta över ansvaret och sätta in lämpliga stödinsatser. Det viktigaste är att barnet får finnas i en familj med trygghet så att barnet blir sett och bekräftat samtidigt som samhället har möjlighet att kontrollera så att barnet mår bra.⁵³ Ett barns vårdnadshavare har alltså alltid ett ansvar för barnets personliga förhållanden enligt FB och

---

⁵² B Hindberg, När omsorgen sviktar, 1999, s. 155-156.

⁵³ Prop. 02/03:53. s. 42. Socionomen 2006:5, s. 18.

vårdnadshavaren ska därmed se till att barnets behov av omvårdnad blir tillgodosedda.⁵⁴

4.1.1.2 Hur långtgående föräldraansvaret är

Ett intressant besked i tingsrättens och hovrättens domar avseende fallet Bobby är avgörandet angående vilket ansvar en vårdnadshavare har att ingripa om ett barn far illa genom att utsättas för grovt brott. Avgörandet i tingsrätten gav beskedet att en vårdnadshavare har betydande skyldigheter mot ett barn. Även hovrättens avgörande fastställde att en vårdnadshavares ansvar är att på alla sätt skydda ett barn som utsätts för våld av en annan person. Mammans ansvar för brotten mot Bobby är därmed lika stort som hennes sambos på grund av att det legat ett särskilt ansvar på henne som vårdnadshavare för Bobby. Det har att göra med att mammans ansvar enligt FB kommer in i bilden i samband med ett grovt brottmål av detta slag. Det sågs alltså som en försvårande omständighet att mamman utnyttjat Bobbys skyddslösa ställning och svårighet att värja sig mot brotten. Mamman borde ha tagit Bobby med sig när han misshandlades första gången. Då hon inte gjorde detta har hon uppenbart brustit i sin omsorg om pojken. Avgörandet ger vägledning av föräldraansvaret i samband med andra grova brott mot barn.⁵⁵

4.1.2 Orsaker till föräldrars dödsmisshandel av sina barn

Orsakerna till varför ett barn misshandlas så mycket av sina föräldrar att det leder till döden finns att söka i ett stort antal riskfaktorer som samvarierar med varandra. Det kan vara egenskaper hos den som misshandlar, egenskaper hos det misshandlade barnet, faktorer i barnets och föräldrarnas livssituation och faktorer som rör det samhälle där misshandeln äger rum.⁵⁶

---

⁵⁴ Prop. 02/03:53, s. 42.

⁵⁵ Mål nr. B 354-06. Mål nr. B 1740-06. Göteborgsposten 060904, 060905.

⁵⁶ J Seidel, Övergrepp mot barn, 1991, s. 41.

Det som kan konstateras är att dödsmisshandling ofta förekommer i familjer där det finns liknande problem som i familjer där barn misshandlas men utan att det leder till döden.⁵⁷ Dödsmisshandling är ofta en av många våldshändelser även om dödsmisshandling även kan vara ett resultat av en enstaka händelse. Att misshandeln inte stoppas förrän det är för sent kan bland annat bero på kvinnans förmåga att förklara och bagatellisera misshandeln både för sig själv och för andra människor. Det har i olika undersökningar framkommit att det finns tydliga könsskillnader. Mäns motiv är främst hämnd, svartsjuka och disciplin medan kvinnornas motiv är önskat barn och psykotisk. Det finns ett antal riskfaktorer som tas upp i det följande.⁵⁸

4.1.2.1 Egenskaper hos föräldrarna

Egenskaper hos föräldrarna ses som den huvudsakliga orsaken till barnmisshandel.

Barbro Hindberg har kommit fram till att föräldrar som misshandlar sina barn kan ha varit med om våld under uppväxttiden genom att de själva blivit misshandlade, genom att pappan misshandlat mamman eller genom att familjevåldet bestått av både barn- och kvinnomisshandel. Det finns dock möjligheter att bryta det sociala arvet så att de som varit med om våld under uppväxttiden inte använder våld som vuxna. För att kunna bryta våldsmönstret måste man erkänna för sig själv att man varit utsatt för våld, man måste tycka att det är oacceptabelt och man måste ta avstånd från våldet. Det är med andra ord viktigt att se föräldrarnas historia av våld under uppväxttiden som en riskfaktor men inte som en naturlig orsak att bruka våld mot de egna barnen.

Barbro Hindberg har vidare kommit fram till att det finns ett samband mellan kvinno- och barnmisshandel. Man kan anta att män som utsätter sina

---

⁵⁷ B Hindberg, Sårbara barn, 2006, s. 69, 72.

⁵⁸ B Hindberg, Barnmisshandel, 1997, s. 55-67.

kvinnor för våld även utsätter sina barn för våld. Det har att göra med att mannen har en kontrollerande personlighet. Det är i dessa fall inte ovanligt att männen tidigare har begått våldsbrott. Barn kan även misshandlas i samband med att en kvinna misshandlas för att kvinnan inte orkar med föräldraskapet under den tid hon misshandlas.

Barbro Hindberg har även kommit fram till att föräldrar som normalt inte skulle slå sina barn kan göra det när de hamnar i kris eller lever under svåra yttre omständigheter som arbetslöshet, dålig ekonomi, fysiskt och psykiskt påfrestande arbeten, stor arbetsbörda och trångboddhet. När kraften tar slut för att framtiden ser dystert ut är det lätt att tappa kontrollen och ta till våld mot sina barn. En orsak kan vara en familj som lever under tillfällig stress. Det kan vara en ensamstående mamma som har ensamt ansvar för barnet utan någon avlastning. En annan orsak kan vara en familj som lever under permanent stress. Det kan vara en familj som består av personer som är arbetslösa och som har dålig ekonomi.

Vidare har Barbro Hindberg kommit fram till att det finns ett samband mellan missbruk av alkohol och droger samt våld. Det är visat att alkoholfpåverkan framkallar aggression och våld hos vissa människor i vissa miljöer. Det är därför stor chans att en alkoholmissbrukande förälder använder våld mot sina barn.

Barbro Hindberg har dessutom kommit fram till att det finns vissa personlighetsfaktorer, som låg självkänsla, depression, aggressivitet och impulsivitet, som skiljer misshandlande från icke misshandlande föräldrar. Dessa personlighetsfaktorer kan bidra till sänkt omsorgsförmåga. Vissa föräldrar misshandlar sina barn för att de har en psykisk sjukdom eller en personlighetsstörning. Psykos kan vara en orsak till misshandel.

Barbro Hindberg har kommit fram till att om anknytningen mellan barn och föräldrar inte kommer till stånd under barnets första år ska man se det som en varningssignal för brister i samspelet. Föräldra- och barnrelationen kan

exempelvis bli konfliktfylld när barnet är oönskat eller förståndshandikappat vid födelsen. En anknytning mellan barnet och föräldern är det bästa skyddet mot misshandel. Om anknytningen inte kommer till stånd kan föräldrarna då misshandla barnet för att de inte kan hantera det. De anser att barnet är i vägen och de kan inte hantera den inskränkning som det innebär att ha barn.⁵⁹

4.1.2.2 Egenskaper hos barnet

Det finns vissa faktorer förknippade med barnet som kan medföra en förhöjd risk för att barnet ska utsättas för misshandel.

Barbro Hindberg har vidare kommit fram till att barn med olika typer av handikapp löper en ökad risk att bli utsatta för misshandel. Risken för att dessa barn ska skadas allvarligt är stor då de är särskilt ömtåliga. Det finns tre orsaker till att barn med handikapp löper ökad risk att utsättas för misshandel. För det första är det barn som kan misshandlas med liten risk för upptäckt. För det andra är det föräldrarnas sorg och besvikelse över att ha fått ett barn med handikapp samt att det blir en påfrestning för familjen ekonomiskt, praktiskt och socialt. För det tredje kan det handikappade barnet vara så svårhanterligt och svåruppfostrat att föräldrarna blir utmattade och tappar behärskningen.

En annan orsak till barnmisshandel kan enligt Barbro Hindberg vara att de barn som misshandlas är bråkiga, stökiga och inte lyssnar. Om ett barn är skrikigt, krävande och provocerande kan vissa föräldrar ta till våld. En vanlig orsak till att en förälder dödar sitt barn är att barnet ska bestraffas för att det varit olydigt och besvärligt.⁶⁰

---

⁵⁹ B Hindberg, Barnmisshandel, 1997, s. 31-42, B Hindberg, När omsorgen sviktar, 1999, s. 55-58

⁶⁰ B Hindberg, Barnmisshandel, 1997, s. 31-42, B Hindberg, När omsorgen sviktar, 1999, s. 55-58

4.1.2.3 Samhälleliga risk- och skyddsfaktorer

En samhällelig riskfaktor kan vara bristande ekonomiskt stöd till barnfamiljer då föräldrar är beroende av samhället för att kunna vara bra föräldrar. Det är därför viktigt att barnfamiljer får det ekonomiska stöd som de behöver. Även besparingar inom vuxenpsykiatri och missbruksvården kan ses som riskfaktorer. Kan inte föräldrarna få hjälp med sina egna problem så kan de inte heller vara ett stöd för sina barn. En ytterligare riskfaktor är att barnkompetensen försvagas inom olika verksamheter som exempelvis barnomsorg och skola. Om man höjer barnkompetensen inom olika verksamheter kan barnen få ett ytterligare skydd.⁶¹

4.2 Brister i samhällets skyddsnät

Trots att föräldrarna till ett barn har ett långtgående ansvar händer det att föräldrar misshandlar sina barn till döds. Bobby är ett exempel på ett barn som inte fick tillräckligt med stöd och skydd i hemmet och som dessutom föll igenom samhällets skyddsnät. Bobby är dock inte det enda barn som misshandlas i hemmet och något måste göras så att alla de barn som inte får tillräckligt med stöd och skydd av sina föräldrar kan fångas upp av samhällets skyddsnät och därmed få del av samhällets insatser innan det är för sent.

Det finns inget straffstadgande i den svenska lagstiftningen där barnmisshandel nämns som ett fristående brott. Det finns istället olika straffbestämmelser som kan bli aktuella då ett barnmisshandelsfall inträffar. I socialtjänstkommitténs slutbetänkande, SOU 1994: 139, är barnets bästa utgångsläge för all lagstiftning som rör barn. Det sociala barnavårdsarbetet styrs dessutom av en tydlig och omfattande lagstiftning som syftar till att garantera barnens rättigheter och skydda de barn som far illa. Sverige måste till att börja med följa FN:s konvention om barns rättigheter, Barnkonventionen, och därmed förpliktas alla individer att vidta alla

---

⁶¹ B Hindberg, Sårbara barn, 2006, s. 56-57.

lämpliga handlingar för att stärka barns ställning och öka kunskaperna om barns behov. Enligt artikel 3 i Barnkonventionen ska barnets bästa beaktas så långt det är möjligt. Enligt artikel 19 i Barnkonventionen ska alla barn ha rätt att skyddas mot alla former av fysiskt och psykiskt våld medan barnet är i vårdnadshavarens vård. Detta innebär att alla lämpliga åtgärder ska vidtas för att uppnå detta. Lagstiftningen visar därmed på att samhället har rätt ändamål när det gäller att hjälpa de barn som far illa.⁶²

När ett barn utsätts för misshandel i hemmet är meningen att en lång kedja av utredningsinsatser ska starta hos flera myndigheter. Det kan exempelvis vara skolan som ser att ett barn far illa. Skolan ska då göra en anmälan till socialtjänsten som i sin tur gör en anmälan till polisen. Ändå visar det sig att många av de barn som far illa faller genom samhällets skyddsnet.⁶³

4.2.1 Allmänhetens ansvar

När föräldrarna till ett barn inte tar sitt ansvar utan misshandlar barnet är det viktigt att alla människor runtomkring barnet kan upptäcka varningstecknen på barnmisshandel så att barnet kan skyddas. Det räcker inte med att bara myndigheterna uppmärksammar ett barn som far illa utan allmänheten, släktingar, grannar och bekanta måste vara uppmärksamma på barn som far illa. Insatser för att upptäcka att ett barn far illa är därför av central betydelse i arbetet med att stärka skyddet för barn.⁶⁴ Det är självklart inte lätt för allmänheten att upptäcka barnmisshandel och svårigheterna att upptäcka barnmisshandel gör att det är oerhört viktigt att allmänheten anmäler misstankar om barnmisshandel när de uppkommer. Gör man ingen anmälan i tid så kan det vara för sent, som i Bobbys fall. Trots att Bobby misshandlades grovt under en lång tid så var det ingen som upptäckte misshandeln eller åtminstone ingen som anmälde den.⁶⁵

---

⁶² Detta borde alla veta om barnmisshandel, Rädta barnen, s. 4.

⁶³ B Hindberg, Barnmisshandel, 1997, s. 90-91, B Hindberg, När omsorgen sviktar, 1999, s. 155, SOU 2000:42 s. 30, SOU 1994:139.

⁶⁴ Prop. 02/03:53, s. 48-49.

⁶⁵ SOU 2001:72, bilagodel s. 49.

4.2.2 Skolans ansvar

Förskoleverksamhet, skola och skolbarnomsorg möter de flesta barn och de är därmed en viktig del av barnets liv. De är basverksamheter som under barnets uppväxt har möjlighet att skapa goda relationer med barnet och dess familj. Av denna anledning får de en avgörande betydelse för barnets uppfostran och utveckling som komplement till familjen. Då de är naturliga delar av barnets vardag har de möjlighet att upptäcka de barn som far illa så att barnen kan få den hjälp de behöver.⁶⁶

Skolans ansvar för elever i behov av särskilt stöd tas bland annat upp i SkoL. I SkoL 1 kap 2 § sägs att hänsyn ska tas till elever med särskilda behov i utbildningen. Skolan ska därmed klara av barn i behov av särskilt stöd.⁶⁷ Den viktigaste insatsen för att ge särskilt stöd till barn är att man anställer extra personal. Samtidigt som antalet elever i behov av särskilt stöd har ökat i skolorna så har lärartätheten minskat och elevvården skurits ner. Detta drabbar de barn som far illa då de är i behov av särskilt stöd och har behov av en skola som kan kompensera en del av bristerna i hemmiljön. Ansvaret för att upptäcka de barn som far illa vilar på lärarna och då lärartätheten minskar samtidigt som elever i behov av särskilt stöd ökar blir det problem med att upptäcka de barn som far illa. Samhällets skyddsnät för barn har med andra ord blivit glesare.⁶⁸

Trots att Bobby utsattes för grov misshandel i hemmet var det ingen personal på skolan som uppmärksammade att han far illa. De såg inga signaler alls utan ansåg att han trivdes och gjorde stora sociala framsteg under sin tid i skolan. Personalen på skolan har sagt att Bobby inte var borta från skolan någon gång under hela hösten och att det då inte fanns några tecken på att han far illa. Han sjukanmälde den 14 december 2005 på grund av influensa. Bobbys läraren funderade inte mer på det eftersom flera barn i skolan hade haft influensa under hösten. När Bobby fortfarande var sjuk

---

⁶⁶ Prop. 02/03:53, s. 52, 59.

⁶⁷ B Hindberg, När omsorgen sviktar, 1999, s. 141-142.

⁶⁸ B Hindberg, När omsorgen sviktar, 1999, s. 147-152.

efter lovet blev läraren orolig och hon informerade skolans rektor och skolsköterska om att Bobby varit sjuk länge. Personalen på skolan enades om att man som en stödåtgärd skulle erbjuda Bobby att få komma till en läkare för att undersökas, men det blev aldrig av. Bobbys mamma meddelade att Bobby skulle komma tillbaka till skolan den 30 januari. Den 29 januari blev dock läraren uppringd av Bobbys styvpappa som sa att Bobby försvunnit. Det har i efterhand kommit fram att Bobbys elevassistent vid ett tillfälle har sett att Bobby hade ett blåmärke på armen. Även chauffören av skolans skolbuss ska ha sagt att ett hembesök borde göras hos Bobby med tanke på den torftiga miljön.⁶⁹

Att skolan samverkar med andra myndigheter är nyckeln till ett effektivt förebyggande arbete. SkoL innehåller dock inga bestämmelser om samverkan med andra myndigheter om de misstänker att ett barn far illa. Skolan har istället en skyldighet enligt SOL 14 kap 1 § att anmäla till socialtjänsten om de misstänker att ett barn far illa. En viktig del i arbete med att fånga upp de barn som far illa är att socialtjänsten och skolan samverkar bättre med varandra. En annan viktig del är att personalen på skolan har all den barnkompetens som behövs för att upptäcka, stödja och hjälpa barn som far illa.⁷⁰

4.2.3 Hälsa- och sjukvårdens ansvar

Hälsa- och sjukvården omfattar olika verksamheter som kommer i kontakt med barn som far illa. Dessa verksamheter har möjlighet att följa barnets hälsa, utveckling och övriga förhållanden under en lång tid. Personalen ska med anledning av detta ha möjlighet att uppmärksamma varningssignaler om att ett barn far illa. En läkare hade samtal med Bobbys familj. Läkaren sa att det inte fanns något speciellt som antydde att Bobby misshandlades. Ett barn som misshandlas sänder dock ofta ut varningssignaler och det är viktigt att man uppmärksammar dessa. Fysiska varningstecken på

---

⁶⁹ Mål nr. B 354-06. Aftonbladet 060503.

⁷⁰ B Hindberg, När omsorgen sviktar, 1999, s. 154.

barnmisshandel är skador på barnets kropp. Skadorna kan vara av skilda slag, allt från blåmärken till brutna ben och dödsfall. Beteendemässiga varningstecken på barnmisshandel kan vara ett barn som drastiskt ändrar sitt beteende från att ha varit glatt och utåtriktat till att bli dystert och inåtvänt.⁷¹ I det följande tas några varningssignaler upp som kännetecknar att ett barn, som kommer till sjukhus eller vårdcentral, misshandlas. De varningssignaler som tas upp är dock inte uttömmande och de behöver inte nödvändigtvis vara tecken på barnmisshandel.

Barbro Hindberg har kommit fram till att föräldrar som inte misshandlar sina barn ofta kan redogöra i detalj för vad som hänt vid ett olycksfall. Däremot är det vanligt att föräldrar som misshandlar sina barn inte kan redogöra för hur skadan uppkommit. Om föräldrar inte kan redogöra för vad som hänt är det ett tecken på att allt inte står rätt till. När ett barn kommer till sjukhus är det även viktigt att man som sjukvårdspersonal ställer sig frågan om det är rimligt att skadan uppkommit på det sätt som föräldern redogör för. Om föräldrarnas redogörelse inte är rimlig är det ett tecken på att det inte har gått till på det sätt som föräldern säger. Om barnet och föräldern dessutom ger olika versioner av vad som hänt kan det vara ett tecken på att föräldern har misshandlat barnet. Vidare vänder sig ofta föräldrar som inte misshandlar sina barn direkt till sjukvården när deras barn får skador av olika slag. Föräldrar som misshandlar sina barn vänder sig ofta sent till sjukvården. Om medicinsk vård söks sent kan det vara ett tecken på att allt inte är som det ska. Föräldrar som misshandlar sina barn kan ibland skylla på andra personer. Om föräldern gör det kan det vara ett tecken på att föräldern misshandlar sitt barn.⁷²

För att kunna se varningssignaler på att ett barn far illa måste personalen bland annat få barnkompetens genom grundutbildning och specialiserad vidareutbildning. Samverkan med andra myndigheter är även viktigt. HSL innehåller en bestämmelse enligt vilken landstinget ska samverka med andra samhällsorgan. Då hälso- och sjukvårdens personal dessutom har en

---

⁷¹ Prop. 02/03:53, s. 51-52, 58.

⁷² B Hindberg, Sårbara barn, 2006, s. 154-155. Aftonbladet 060503.

skyldighet att anmäla misstankar om barnmisshandel till socialtjänsten enligt SOL 14 kap 1 § är det viktigt att de kan rutinerna för hur en anmälan till socialtjänsten ska gå till.⁷³

4.2.4 Socialtjänstens ansvar

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att stödja och skydda de barn som far illa. En av socialtjänstens viktigaste uppgifter är att se till att barn som befinner sig i utsatta situationer får det stöd och det skydd som de behöver.⁷⁴ En viktig del för att kunna stärka barns ställning och öka kunskaperna om dem är att man tar hänsyn till barnens perspektiv och med det menas att se med barnens ögon samt att utifrån en allmän kunskap om barn och om det enskilda barnet göra en bedömning av vad som är bäst för barnet i ett långsiktigt helhetsperspektiv. Socialtjänstens insatser regleras i SOL och LVU.⁷⁵

4.2.4.1 Socialtjänstlagen

Socialtjänsten ansvarar enligt SOL för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden. SOL ålägger socialnämnden ett ansvar för alla barn men särskilt ansvar för de barn som riskerar att utsättas för våld. En av socialarbetarna uppgifter är att vara uppmärksamma och sätta in åtgärder om de får en misstanke om att ett barn far illa. Socialtjänstlagen utgår från att barnets bästa ska beaktas vid alla ingrepp som rör barn. I sitt arbete försöker socialarbetarna samarbeta tillsammans med föräldrarna så långt det är möjligt.⁷⁶

---

⁷³ Prop. 02/03:53, s. 51-52, 58.

⁷⁴ B Hindberg, Familjevåld som drabbar barn, 1990, s. 29

⁷⁵ B Hindberg, När omsorgen sviktar, 1999, s. 35-36.

⁷⁶ B Hindberg, När omsorgen sviktar, 1999, s. 156-157. B Hindberg, Barnmisshandel, 1997, s. 86.

4.2.4.2 Lagen om vård av unga

Vård enligt LVU kan komma i fråga när det finns en uppenbar risk för att barnets hälsa eller utveckling kan komma att skadas. Tvångsvård enligt LVU används när samarbete mellan socialtjänst och föräldrarna inte är möjligt. Förutsättningarna för tvångsvård är att barnet behöver tvångsvis vård och skydd utanför det egna hemmet.⁷⁷ Vård enligt 2 § LVU, i de s.k. miljöfallen, kan komma i fråga när det på grund av misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en uppenbar risk för att barnets hälsa eller utveckling skadas. Lagens uppgift är att reglera omsorgssvikten mellan barn och förälder.⁷⁸

4.2.4.3 Hur ett ärende uppkommer

För att få viss förståelse för socialarbetarnas arbete behövs en genomgång av hur ett ärende uppkommer. En viktig del för att ett ärende överhuvudtaget ska kunna inledas, så att ett barn kan få det stöd och det skydd som det behöver, är att socialtjänsten får kännedom om att ett barn far illa. Socialtjänsten kan inte själva se alla de barn som far illa och därför behöver de, som ovan sagts, hjälp av allmänheten, släktingar, bekanta och även av andra myndigheter. Enligt SOL 11 kap 1 § ska socialnämnden utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan vara en anledning till åtgärd av nämnden. Det finns alltså inte någon formell reglering av hur ett ärende kan uppkomma. Ett ärende kan exempelvis uppkomma genom att någon lämnar in en ansökan eller genom att någon gör en anmälan enligt SOL 14 kap. Får socialtjänsten inte kännedom om ett barn som far illa kan de inget göra. Bobbys fall kom inte till socialtjänstens kännedom och redan där är skyddsnetet borta. Frågan är varför Bobbys problematik inte kom till de sociala myndigheternas kännedom. Var det ingen som upptäckte att Bobby

---

⁷⁷ B Hindberg, När omsorgen sviktar, 1999, s. 157-158. B Hindberg, Barnmisshandel, 1997 s. 86.

⁷⁸ B Hindberg, Barnmisshandel, 1997, s. 26.

for illa eller var det någon som struntade i att anmäla sina misstankar om att han for illa?⁷⁹

4.2.4.4 Skyldigheten att anmäla barnmisshandel

Föräldrar som misshandlar sina barn söker inte ofta hjälp hos socialtjänsten och därför är det enormt viktigt att omgivningen reagerar. Skyldigheten att anmäla är en viktig del när det gäller att ge skydd åt de utsatta barnen och skyldigheten har utvidgats. SOL 14 kap 1 § reglerar anmälningsskyldigheten från enskilda, myndigheter och personer som är anställda vid myndigheterna. Det första stycket innehåller en uppmaning till allmänheten. Man *bör* göra en anmälan till socialtjänsten om man fått reda på att ett barn kan behöva skydd. Allmänheten har dock ingen skyldighet att anmäla misstankar om brott. I det andra stycket preciseras vilka som är skyldiga att anmäla. Varje individ som arbetar med barn och som misstänker att ett barn far illa på något sätt *ska* anmäla detta till socialtjänsten. Alla som arbetar i en yrkesmässigt bedriven verksamhet är därmed skyldiga att anmäla misstankar om barn som far illa till socialtjänsten. Det gäller verksamheter med både offentlig och privat huvudman som ansvarar för barn och ungdom. Det enda undantaget är familjerådgivning då deras anmälningsskyldighet enligt tredje stycket är begränsad till misstankar om misshandel och sexuella övergrepp.

Hänvisning till 14 kap 1 § SOL har införts i bland annat SkoLL, HSL, PL och KvaL. Man ska alltså vid varje fall av misstänkt barnmisshandel anmäla kännedom om detta till socialnämnden så att socialnämnden kan ingripa till ett barns skydd. Det behöver inte finnas några bevis för barnmisshandel innan en anmälan görs utan det räcker med en misstanke. Sedan är det socialtjänstens uppgift att skyndsamt göra en barnavårdsutredning och polisens uppgift att utreda om det förekommit något brott.⁸⁰

---

⁷⁹ L Clevesköld, Handläggning inom socialtjänsten, 1997, s. 98.

⁸⁰ B Hindberg, När omsorgen sviktar, 1999, s. 131-132, L Clevesköld, Handläggning inom socialtjänsten, 1997, s. 101-102.

4.2.4.5 Underlåtenheten att anmäla barnmisshandel

Många av de barn som misstänks fara illa anmäls inte till socialtjänsten. Det kan vara allmänheten och närstående som väljer att inte anmäla och trots att de borde göra en anmälan så har de ingen skyldighet att göra det. Omkring barnen och deras föräldrar finns även ett professionellt nätverk som är viktigt för att fånga upp barnen om inte allmänheten och närstående reagerar. Det professionella nätverket, exempelvis skolan och hälso- och sjukvården, är ett viktigt skyddsnät för barn som far illa. De träffar barnen dagligen och kan anmäla när något inte står rätt till. Anledningar till att det professionella nätverket ibland väljer att inte informera socialtjänsten om barn som far illa kan vara okunnighet om lagstiftningen, att man tror att de egna insatserna är tillräckliga, att man tror att problemet är tillfälligt, att det blir värre om socialtjänsten kopplas in, att man känner lojalitet gentemot föräldrarna, att man är rädd att misstanken är ogrundad och att man är rädd för personliga negativa konsekvenser om man anmäler. Det är dock viktigt att det professionella nätverket tar sitt ansvar för att de barn som far illa ska kunna skyddas. Om en individ, som har skyldighet att anmäla när ett barn far illa, underlåter att göra detta kan det innebära att individen döms för tjänstefel enligt BrB eller disciplinpåföljd enligt lag om offentlig anställning.⁸¹

---

⁸¹ Prop. 02/03:53, s. 65ff.

5 Åtgärder för att undvika att fler barn misshandlas till döds

Att barnmisshandel är ett mycket vanligt förekommande problem i samhället är alla medvetna om och det är dags att vi öppnar ögonen. På senare tid har det visat sig att myndigheterna, som ska fungera som skyddsnet för barn som far illa, är otillräckliga. När en dödsmisshandel inträffar inser man vikten av att alla individer som ser någon signal om att ett barn far illa anmäler detta till socialtjänsten. Det är först då som barnens rättigheter kan hävdas. Det är inte bara Bobby som har misshandlats till döds. Det finns många andra barn som far illa på grund av föräldrarnas handlingar. Ett annat exempel på ett barn som har misshandlats till döds av en av sina föräldrar är den 3-årige pojken som 2003 misshandlades till döds i sitt hem. Det är dock många fler barn som misshandlas. Varje år blir tusentals barn misshandlade i Sverige och varje år dödas i genomsnitt 10 barn i Sverige till följd av misshandel. I 90 % av fallen är det en eller båda föräldrarna som är gärningsmän trots att det är de som ska skydda sina barn.⁸² Av denna anledning måste drastiska åtgärder sättas in för att kunna balansera föräldrarnas rätt att uppfostra sina barn på det sätt de anser lämpligt mot barnets rätt att få omvårdnad och skydd. Men frågan är vilka åtgärder kan man sätta in för att komma till rätta med barnmisshandeln.⁸³

5.1 Samverkan mellan myndigheter

En viktig del för att kunna skydda de barn som far illa är ett nytt handlingssätt där man effektivt utnyttjar alla resurser i samhället. Detta kan inträffa om personal inom de olika myndigheter som möter barn som far illa kan samverka med varandra. Lagbestämmelser om samverkan mellan olika

---

⁸² B Hindberg, Barnmisshandel, 1997, s. 29.

⁸³ R Kempe och H Kempe, Barnmisshandel – hur ser den ut och hur kan den förutsägas, förhindras och behandlas, 1979, s. 147.

myndigheter finns i SOL 3 kap 1, 4 och 5 §§. Först måste man acceptera att det inte går att lägga hela ansvaret på socialtjänsten då de bara utgör en del av skyddsnetet. Man kan istället skapa arbetslag som består av experter från många områden och som kan hjälpas åt att tackla problemen. Arbetslaget kan bestå av socialarbetare, barnläkare, distriktsköterskor, lärare, representanter från polisen, psykologer, psykiater och lekmän från allmänheten. Arbetslaget ska sedan gemensamt samverka i frågor som rör barn som far illa så att barnmisshandeln kan upptäckas och förhindras. Samverkan kan ses som en knutpunkt där synsätt, kunskap, kompetens, arbetsmetoder och resurser i olika verksamheter avspeglas. Detta kan skapa en helhetssyn där skyddsnetets alla maskor synliggörs. Detta kan i sin tur bidra till ett hållbart skyddsnet för de utsatta barnen. Det är dock inte bara myndigheterna som fungerar som skyddsnet för de barn som far illa. En förutsättning för att myndigheterna ska få kännedom om alla de barn som far illa är att alla individer som ser signaler om att något inte står rätt till anmäler detta till socialtjänsten.⁸⁴

Det finns även en skyldighet för socialnämnden att samverka med andra samhällsorgan i frågor som rör barn som far illa enligt SOL 5 kap 1 a §. Bestämmelsen är ett stärkt skydd för barn i utsatta situationer. Motsvarande bestämmelse har bland annat införts i SkoL och HSL. Då det är viktigt med samverkan både på övergripande och individuell nivå motiverades lagändringen med att samarbete bör ske på alla samhällsnivåer för att få en bred bas att utgå från i arbetet. Det har visat sig att kommunerna har mycket samverkan på olika områden och med olika aktörer. Kommunen samverkar i majoritet med skola, förskola, barn- och ungdomspsykiatri och övrig hälso- och sjukvård. En stor del av kommunerna samverkar även med polisen och rättsväsendet. Samverkan kan leda till tvärprofessionellt samordnande verksamheter som kan fånga upp de barn som far illa.⁸⁵

---

⁸⁴ R Kempe och H Kempe, Barnmisshandel, 1997, s. 141-142. Prop. 02/03:53 s. 58-59.

⁸⁵ Samverkan kring barn som far illa s. 12-13.

5.2 Dödsfallsutredningar

Dödsfallsutredningar är en annan del som bör göras för att ge förklaringar till hur samhällets skyddsnet fungerar för de barn som far illa. Med utgångspunkt i dessa utredningar kan man sedan komma fram till hur skyddsnetet kan förbättras. Syftet med utredningarna är att man ska kunna upptäcka mönster, både i familjen och i samhället, som kan ha betydelse för dödsfallet. Utredningen ska med andra ord ge svar på vad som hände, varför det hände och hur man kan förhindra att liknande händelser inträffar igen. Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag försökt komma fram till hur man ska kunna utforma ett system för dödsfallsutredningar när barn skadas av svår misshandel eller dör på grund av mord, dråp eller misshandel.⁸⁶

Bobbys död kan leda till en ny lag, Lex Bobby. Lex Bobby ska tillkomma för att en dödsmisshandling av ett barn ska kunna utredas bättre så att samhället kan lära sig av sina misstag och se till att inte fler barn misshandlas till döds. Varje gång ett barn misshandlas till döds är meningen att en särskild dödsorsaksutredning ska göras av socialstyrelsen för att få reda på vad som gått snett, vad som har gjorts och inte gjorts samt vad som kunde ha gjorts för att förhindra tragedin. Den sociala haveriutredningen ska utreda hur bland annat sociala myndigheter, skola, sjukvård och barnomsorg agerat och sedan klargöra vilka eventuella felaktigheter som begåtts. Utredningen ska sedan ge förslag på hur man kan förhindra brott vid liknande situationer.⁸⁷ Lagförslaget, som nu är på remiss, träder eventuellt i kraft den 1 juli 2007.⁸⁸

---

⁸⁶ B Hindberg, Sårbara barn, 2006, s. 75-77.

⁸⁷ Aftonbladet 060609.

⁸⁸ Brottsoffer s. 7.

6 Avslutande analys och slutsats

Min uppsats visar att det inte längre är acceptabelt att barnmisshandeln betraktas som en försummad fråga i dagens samhälle. Min förhoppning är att jag, genom min uppsats om Bobby, kan få någon individ att inse att barnmisshandeln är ett stort problem som måste tas på allvar. På detta sätt kanske barnmisshandeln kan börja hanteras på ett bättre sätt så att färre barn misshandlas till döds. De största resultaten för att minska dödsmisshandel av barn kan hittas genom att samhället satsar på preventiva åtgärder. Uppsatsen kommenterar därför preventiva insatser som kan sättas in för att skydda de barn som riskerar att misshandlas till döds i hemmen. För att hitta orsaker till Bobbys död, som samhället i framtiden kan arbeta mot för att färre barn ska misshandlas till döds, kommenterar uppsatsen även förklaringar till Bobbys död. För att få en bakgrund till fallet Bobby och andra liknande fall och en förståelse för hur domstolarna resonerar i fall där barn har misshandlats till döds görs dock först en bedömning av domstolarnas resonemang.

6.1 Hur domstolarna dömer i fall där ett barn har misshandlats till döds

Jag har i uppsatsen visat att åklagarna, i fallet Bobby och andra liknande fall, har svårt att styrka uppsåt vid en dödsmisshandel av ett barn och att domstolarna därmed har svårt att utdöma mord. Det är med andra ord svårt att få en människa personligt ansvarig för mordet på ett litet barn, men det är inte omöjligt. Det är dock visat att det är enklare att få en människa personligt ansvarig för att uppsåtligen ha misshandlat ett barn och vållat barnets död genom oaktsamt handlande. Det var just det som domstolarna kom fram till i fallet Bobby. Min uppfattning är att domstolarna gjorde en försiktig bedömning avseende det personliga ansvaret i fallet Bobby då det

finns fall med likartad bevisning, exempelvis Klippanfallet, där domstolarna kommit fram till att gärningsmannen var likgiltig till handlandet.

Jag har vidare i uppsatsen, genom att jämföra Bobbys fall med andra liknande fall, visat att straffmätningen vid dödsmisshandling av barn har varit låg men att den på bara några år har blivit högre. Det man kan se är en stor skillnad på straffmätningen mellan de ovan refererade fallen från år 1992, 2000 och 2003 jämfört med fallet Bobby. Man får dock inte glömma bort att Bobby misshandlades grovt i hemmet under en lång tid. Min uppfattning är att det är viktigt att straffmätningen blir ännu strängare när ett barn misshandlas till döds. Straffen för grova misshandelsbrott mot barn har skärpts genom BrB 29 kap 2 § 8 p och samhället har genom införandet av paragrafen kommit en bit på vägen.

Min slutsats är att rättsväsendet är bra på att reda ut vem som är personligt ansvarig för en dödsmisshandling av ett barn samt vilket straff den ansvariga ska få när en dödsmisshandling av ett barn har begåtts. Jag är av den uppfattningen att det är av stor vikt att domstolarna gör stränga bedömningar, både avseende det personliga ansvaret och straffmätningen, i misshandelsfall riktade mot barn. Anledning till detta är att den rättsliga hanteringen är en viktig del för att stärka rättssäkerheten för de barn som misshandlas så att de inte blir svikna än en gång samt att de som begår barnmisshandel kan avskräckas från att begå nya misshandelsbrott mot sina barn. Följden av min slutsats så här långt är att samhället måste bli bättre på att reda ut vilka preventiva åtgärder som kan sättas in för att det inte ska gå så långt att ett barn misshandlas till döds.

6.2 Förklaringar till Bobbys och andra barns död

Att barnmisshandel i hemmet är ett problem har visats genom dödsmisshandeln av Bobby. Trots att föräldrar har ett långtgående ansvar för sina barn händer det att barn misshandlas till döds i hemmen. Det är

svårt att ta till sig med tanke på att det är föräldrarna som ska skydda sina barn. När en förälder inte tar sitt ansvar är det viktigt att samhällets skyddsnet fångar upp och skyddar barnen. Att samhället är bra på att ta fast och döma den som begått en dödsmisshandling av ett barn är visat men hur föräldrar kan misshandla sina barn så mycket att de dör och varför samhället ibland inte uppmärksammar att barn misshandlas i hemmen är svårare att visa.

Svaret på hur Bobby kunde dödas av sina föräldrar finns bland annat att söka i föräldrarnas bristande ansvar. Troligtvis kommer svaret aldrig helt och hållet komma fram men jag har genom min uppsats visat några orsaker som skulle kunna vara förklaringar till hans död. Om Niina och Eddy misshandlades som barn vet vi inte men om det var så kan det ses som en riskfaktor att misshandla sina egna barn. Att Eddy tidigare är dömd för grova våldsbrott med sexualsardistiska inslag mot två av sina flickvänner vet vi. Vi vet även att män som misshandlar sina kvinnor ofta misshandlar sina barn eftersom de har en kontrollerande personlighet. Det är visat att Bobby och hans familj levde under svåra yttre omständigheter. En kort tid efter det att Bobby sjukanmälades den 15 december år 2005 blev Eddy utan arbete och det ledde till att de vistades tillsammans utan avbrott under julhelgen och fram till Bobbys död. Arbetslöshet, dålig ekonomi och trångboddhet är exempel på yttre omständigheter som kan leda till barnmisshandling. Det finns även ett samband mellan alkoholmissbruk och våld. Mamman och styvpappan började under december månad år 2005 att utveckla ett alkoholmissbruk. Alkoholmissbrukande föräldrar använder ofta våld mot sina barn då alkoholpåverkan framkallar våld. Dödsmisshandeln av Bobby kanske begicks på grund av just yttre omständigheter och alkoholmissbruk. Det har även visat sig att mamman inte hade någon psykisk störning men att hon hade låg självkänsla och låg självkänsla är en bidragande orsak till sänkt omsorgsförmåga och misshandel. Om det kom till stånd en anknytning mellan mamman och Bobby vet vi inte. Vi vet dock att Bobby var handikappad vid födseln och att anknytning ibland inte kommer till stånd på grund av detta. Vi vet även att barn med handikapp

löper ökad risk att utsättas för misshandel då de i vissa fall kan vara ekonomiskt, praktiskt och socialt påfrestande och på så sätt tröttar ut andra familjemedlemmar. Vi vet inte om Bobby var ett bråkigt barn. Om det var så att Bobby var ett bråkigt barn kan föräldrar i vissa fall bestraffa sina barn då de varit olydiga och besvärliga. Niinas och Eddys förklaringar till att de misshandlade Bobby var just att han hade gjort något som han inte fick. Kanske misshandlade de Bobby för att de inte kunde hantera honom. Med detta vill jag ha sagt att det finns många förklaringar till hur Bobby kunde misshandlas till döds av sina föräldrar och det är viktigt att samhället uppmärksammar dessa orsaker och arbetar mot dem. Slutsatsen jag drar är att det är viktigt att det finns resurser i samhället för att hjälpa föräldrar med deras problem. Samhället måste exempelvis kunna ge föräldrar ekonomiskt stöd om de är i behov av det. Samhället måste även kunna erbjuda stöd inom vuxenpsykiatri och missbruksvården om föräldrar är i behov av det. Det är ju självklart att föräldrar inte kan vara bra föräldrar om de inte får den hjälp de behöver av samhället.

När barn misshandlas i hemmen är tanken att det är många myndigheter som ska hjälpa till med att fånga upp och skydda barnen innan det är för sent. Ändå har det visat sig att det är många barn som faller igenom alla dessa myndigheter och det beror på att det finns brister i samhällets skyddsnet. Att Bobby kunde misshandlas till döds mitt i vårt samhälle är ett exempel på att skyddsnetet, som ska fånga upp och skydda barn som misshandlas i hemmen, inte fungerar. För att samhällets skyddsnet ska fungera måste alla vuxna människor ta sitt ansvar och anmäla när de misstänker att ett barn far illa så att socialtjänsten sedan i sin tur kan skydda barnen. Socialtjänsten är den myndighet som har det yttersta ansvaret för att skydda de barn som far illa. Det är dock en omöjlig uppgift för socialtjänsten att upptäcka alla de barn som misshandlas i hemmen och därför behöver de hjälp av alla vuxna i samhället för att få kännedom om barn som far illa. Allmänheten har egentligen ingen skyldighet att anmäla misstänkt barnmisshandel men för att socialtjänsten ska få reda på att ett barn misshandlas i hemmet är det viktigt att allmänheten anmäler.

Myndigheter, som arbetar med barn som far illa, har en skyldighet att anmäla och det är viktigt att de anmäler för att samhällets skyddsnät ska fungera. Skolan är den myndighet som möter de flesta barn och att skolan anmäler misstänkt barnmisshandel är därmed en viktig del för att skydda barnen. Samtidigt som antalet elever i behov av särskilt stöd har ökat så har lärartätheten minskat och det gör att det blir svårare att i skolan upptäcka de barn som far illa. Hälso- och sjukvården är en annan myndighet som kommer i kontakt med barn som far illa. Självklart är det svårt att upptäcka barn som far illa men det är viktigt att personalen inom hälso- och sjukvården kan känna igen vissa varningstecken på att ett barn far illa så att de kan anmäla misstänkt barnmisshandel. Eftersom det inte var någon som anmälde till socialtjänsten att Bobby for illa hade socialtjänsten inte kännedom om att Bobby for illa i hemmet. De kunde därmed inte ingripa med stöd och skydd för honom. Detta visar på hur viktigt det är att alla som misstänker att ett barn misshandlas i hemmet gör en anmälan till socialtjänsten. Uppsatsen visar så här långt att varken socialtjänsten, skolan eller hälso- och sjukvården visste att Bobby for illa och att de därmed inte kan lastas för Bobbys död. Samhället har alltså utgått från att alla myndigheter har gjort det som förväntades av dem då det inte finns någon anledning för myndigheterna att lägga sig i när det inte finns tecken på att ett barn far illa.

Jag är ändå av den uppfattningen att alla inte kan ha missat att Bobby misshandlades i hemmet. Det var många personer som träffade honom dagligen och någon av dem borde ha uppmärksammat någon varningssignal med tanke på den grova misshandel Bobby utsattes för. Det är till och med visat i uppsatsen att vissa individer verkar ha sett tecken på att allt inte stod rätt till i Bobbys hem. Det är exempelvis visat att personalen på Bobbys skola var oroliga för honom. Chauffören som körde Bobbys skolbuss nämnde vid något tillfälle att någon borde göra ett hembesök hos Bobby och hans föräldrar med tanke på den torftiga miljön. Bobbys elevassistent ska även ha sett ett blåmärke på Bobby vid ett tillfälle. Självklart är det många barn som bor i torftiga miljöer och självklart är det vanligt att barn har

blåmärken. Det visar ändå på att allt inte stod rätt till i Bobbys hem och dessa varningssignaler, i samband med att Bobby var borta från skolan under en lång tid, borde enligt mig räcka för att ansvariga ska reagera. Att det inte var någon som anmälde till socialtjänsten att Bobby for illa säger därför mig att det var någon som struntade i att anmäla sina misstankar om barnmisshandel. Om det, mot min förmodan, var så att alla missade att Bobby for illa säger det mig att Bobby var mycket ensam. Frågan är i så fall hur han kunde vara alldeles ensam när han behövde mer hjälp än någonsin. Jag vet inte vilket som är värst, att någon struntade i att anmäla eller att Bobby var så ensam att inte någon uppmärksammade att han for illa.

Min slutsats är att det var brister både i föräldrarnas och i samhällets ansvar som gjorde att Bobby dog. Bobbys föräldrar kunde inte hantera honom på ett bra sätt och därför gick det så långt att han misshandlades till döds. När föräldrar inte kan skydda sina barn tillräckligt är det, som ovan sagts, meningen att samhällets skyddsnet ska fånga upp och skydda barnen. Genom att Bobby kunde falla igenom samhällets skyddsnet är det visat att det finns brister i samhällets skyddsnet. För att det inte ska gå så långt att ett barn misshandlas till döds igen är det viktigt att bristerna i samhällets skyddsnet åtgärdas. En viktig del för att barnmisshandeln ska kunna upptäckas innan det är för sent och sedan tas om hand på ett bra sätt är att alla människor i samhället tar sitt ansvar och anmäler till socialtjänsten när de misstänker att ett barn far illa. Det är sedan socialtjänsten som har ansvaret för att skydda barnen så att inte fler barn misshandlas till döds. Min uppfattning är den att Bobbys död hade kunnat undvikas om någon hade uppmärksammat att Bobby for illa och socialtjänsten därmed hade fått kännedom om att Bobby misshandlades. Det säger åtminstone mig att alla människor inte kan blunda när en misstanke om barnmisshandel uppkommer utan att alla människor måste bli bättre på att uppmärksamma och anmäla barnmisshandel så att den kommer till socialtjänstens kännedom. Det är med andra ord inte bara socialtjänsten som är ett viktigt skyddsnet för de barn som far illa. Även allmänheten och andra myndigheterna är ett viktigt skyddsnet för att barn som far illa ska fångas

upp och skyddas. Min uppfattning är därför att inte alla gjorde det som förväntades av dem i fallet Bobby.

6.3 Åtgärder för att inte fler barn ska misshandlas till döds

Det har i uppsatsen visat sig att det var brister i både föräldrarnas och samhällets ansvar som orsakade dödsmisshandeln av Bobby. Oavsett orsakerna till Bobbys död så är han död och det visar på att det är viktigt att bristerna åtgärdas så att inte fler barn misshandlas till döds. Då åtgärder måste sättas in tidigare än de gör idag måste samhället lägga fokus på preventiva åtgärder.

Uppsatsen har visat att barnkompetensen har försvagats inom olika myndigheter, som exempelvis inom skolan. När barnkompetensen försvagas inom olika myndigheter försämras även skyddet för barnen. För att barnkompetensen ska kunna förbättras är det av stor vikt att samhället satsar på att utbilda människor som arbetar med barn. Det kan vara människor inom bland annat polisen, socialtjänsten, skolan och hälso- och sjukvården som får utbildning kring barn som far illa. Om människor utbildar sig kan de känna igen varningstecken på att barn misshandlas och de har då möjlighet att uppmärksamma barnmisshandel innan det är för sent. Min uppfattning är att höjd barnkompetens leder till ett stärkt skydd för de barn som misshandlas i hemmen. Det stärkta skyddet kan sedan användas för att människor som arbetar med barn lättare ska kunna upptäcka när föräldrar misshandlar sina barn så att de kan göra en anmälan. Det är även visat att det är viktigt att öka allmänhetens kunskap om barn som far illa. För att få allmänheten att göra fler anmälningar måste samhället enligt mig göra klart för alla hur viktigt det är att anmäla till socialtjänsten när en misstanke uppkommer om att barn misshandlas i hemmen.

Fallet Bobby är ett tydligt exempel på att kommunikationen inte alltid fungerar mellan olika myndigheter. För att kommunikationen ska fungera

måste myndigheter som möter barn som far illa samverka med varandra. Det är i uppsatsen visat att det inte går att lägga hela ansvaret på socialtjänsten då de bara utgör en del av skydds nätet. Då barnmisshandel har juridiska, medicinska, sociala och psykologiska aspekter är det många experter från olika myndigheter som kan samverka med varandra. Genom samverkan kan skydds nätet brister synliggöras vilket kan leda till att samhället får ett hållbart skydds nät. Jag är av den uppfattningen att det är viktigt att alla myndigheter som rör barn som far illa måste samverka för att barnen inte ska falla igenom samhällets skydds nät. Trots att många myndigheter redan i nuläget samverkar med varandra är min uppfattning att ett ökat samarbete måste ske då det genom uppsatsen är visat att det finns brister i kommunikationen mellan dem.

Det är i uppsatsen även visat att dödsfallsutredningar kan göras för att ge förklaringar till hur samhällets skydds nät fungerar för de barn som far illa. Samhället kan, genom att göra dessa utredningar, komma fram till hur skydds nätet kan förbättras så att inte fler barn faller igenom. Min uppfattning är att dödsfallsutredningar är ett steg i rätt riktning. Görs utredningar av de barn som misshandlas till döds så kan det leda till att färre barn misshandlas till döds.

Jag har genom min uppsats om Bobby visat att det finns en hel del preventiva insatser som samhället kan sätta in för att förhindra en döds misshandel av ett barn när föräldrarna inte kan ta hand om sina barn. Min slutsats för att lyckas lösa de brister som finns i samhällets skydds nät är:

1. Förbättrad barnkompetens i samhället

För att barn som misshandlas i hemmen ska kunna få den hjälp de behöver, innan det är för sent, är det viktigt att kunskaperna om barn som far illa förbättras så att barnmisshandeln kan upptäckas, anmälas och tas om hand på rätt sätt. För att en döds misshandel av ett barn ska kunna undvikas i framtiden är det nämligen oerhört viktigt att alla

människor i samhället anmäler till socialtjänsten när de misstänker att ett barn far illa så att socialtjänsten i sin tur kan skydda barnen.

2. Samverkan mellan myndigheter

Det är viktigt att alla myndigheter som rör barn som far illa samverkar med varandra. Genom att dessa myndigheter samverkar kan skyddsnetets brister synliggöras och det kan leda till att samhället får ett hållbart skyddsnet för de barn som misshandlas i hemmen. På detta sätt kan en dödsmisshandling av ett barn undvikas.

3. Dödsfallsutredningar

Dödsfallsutredningar kan ge förklaringar till hur samhällets skyddsnet kan förbättras för de barn som misshandlas i hemmen. Dödsfallsutredningarna kan sedan användas i samhället för att inte fler barn ska misshandlas till döds. Om Lex Bobby träder i kraft kan det leda till något bra.

Käll- och litteraturförteckning

Källor:

Statens offentliga utredningar

- SOU 1994:139, Socialtjänstkommitténs slutbetänkande inför ny socialtjänstlag.
- SOU 2000:42, Barnmisshandel – polisens och åklagarens handläggningstider och arbetsmetoder.
- SOU 2001:72, Barnmisshandel – att förebygga och åtgärda.

Propositioner

- Proposition 2002/03:53, Stärkt skydd för barn i utsatta situationer.

Rapporter och uppföljningar

- Rädda barnen, Detta borde alla veta om barnmisshandel, en informationsbroschyr från Rädda barnen.
- Socialstyrelsen, Samverkan kring barn som far illa, uppföljning av lagändring enligt proposition 2002/03:53: Stärkt skydd för barn i utsatta situationer.

Lagtext

- Brottsbalken (SFS 1962:700).
- Föräldrabalken (SFS 1949:381).
- Hälso- och sjukvårdslag (1982:763).
- Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52).
- Rättegångsbalken (SFS 1942:740).
- Socialtjänstlagen (2001:453).

Litteratur:

Böcker

- Bolding Per-Olof, Går det att bevisa – perspektiv på domstolsprocessen, 1989, Norstedt, Stockholm.
- Clevesköld Lars mfl, Handläggning inom socialtjänsten, 1997, 3:e upplagan, Norstedts juridik, Stockholm.
- Hindberg Barbro, Barnmisshandel, 1997, Rädda barnen, Stockholm.
- Hindberg Barbro, Familjevåld som drabbar barn, 1990, Socialstyrelsen, Allmänna förlag, Stockholm.
- Hindberg Barbro, När omsorgen sviktar – om barns utsatthet och samhällets ansvar, 1999, Rädda barnen, Stockholm.
- Hindberg Barbro, Sårbara barn, 2006.
- Holmqvist Lena, Brottsbalken – en kommentar del 1, 2005, 3:e upplagan, Norstedts juridik, Stockholm.
- Jareborg Nils, Allmän kriminalrätt, 2001, Iustus förlag, Uppsala.
- Jareborg Nils, Straffrättens gärningslära, 1995, 1:a upplagan, Norstedts juridik, Stockholm.
- Kempe Ruth och Kempe Henry, Barnmisshandel – hur ser den ut och hur kan den förutsägas, förhindras och behandlas, 1979, 1:a upplagan, Wahlström & Widstrand, Stockholm.
- Länsgruppen mot familjevåld i Kalmar län, Våld inom familjen – en handbok i myndighetssamarbete, 1991, 1:a upplagan, Allmänna förbundet, Stockholm.
- Seidel Jan, Övergrepp mot barn, 1991, Studentlitteratur, Lund.

Artiklar

- Brottsoffer, en tidning utgiven av brottsofferjourernas riksförbund, 2006:4, Ninna Mörner, s. 7.
- Socionomen - facktidsskriften för kvalificerat socialt arbete, 2006:5, Den dansande kuratorn s. 16-18.

- Aftonbladet.
- Göteborgsposten.

Övrigt

- Träskman Per-Ole, Uppsåt – med särskild hänsyn till bevisfrågor, ett föreläsningmaterial.

Rättsfallsförteckning

- NJA 1992 s. 85.
- NJA 1996 s. 509.
- NJA 2000 s. 612.
- Mål nr. B 991-03.
- Mål nr. B 6470-05.
- Mål nr. B 354-06.
- Mål nr. B 1740-06.